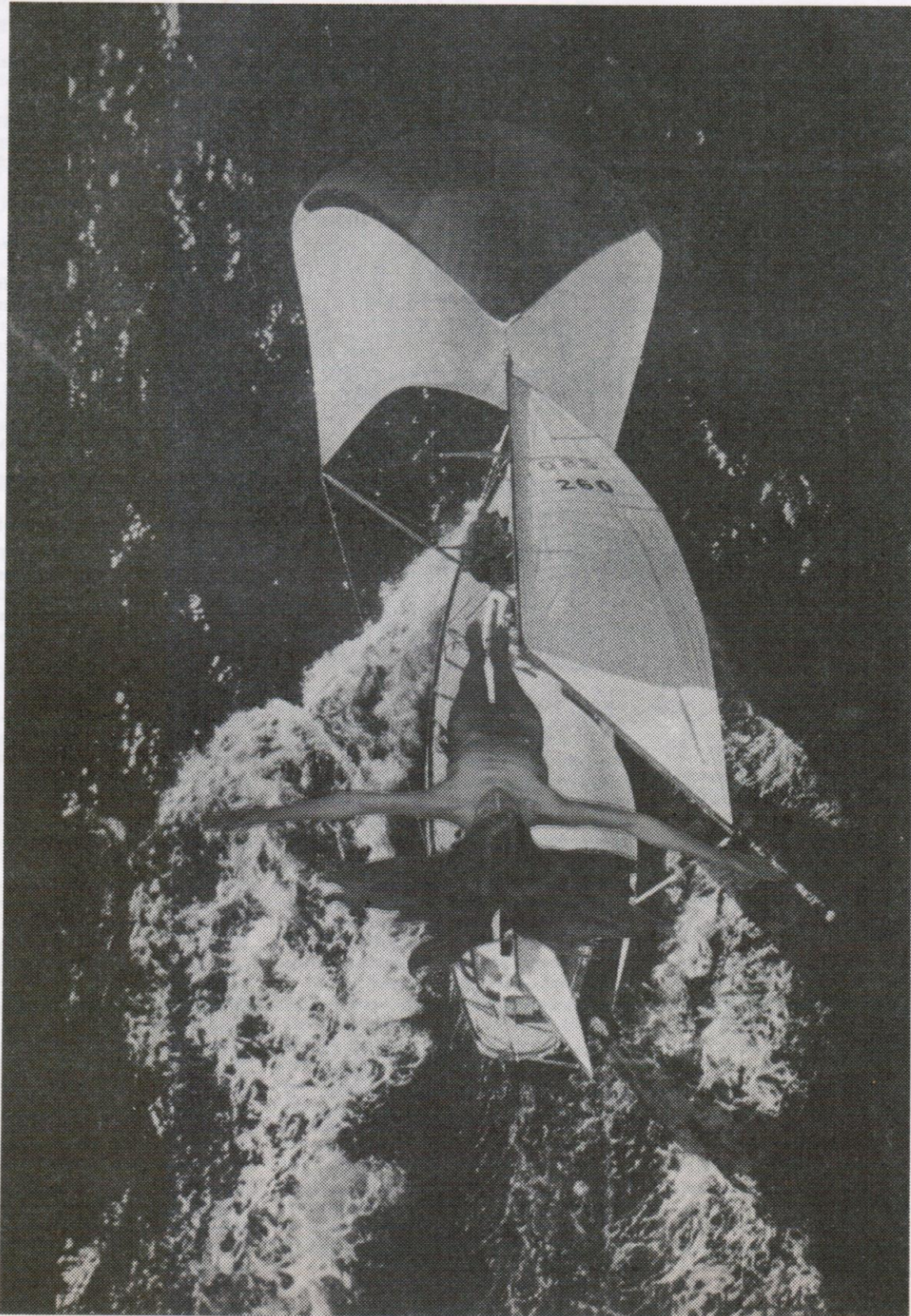

SEKSUAL POLITIK

7.ÅRG. NR.1 1979

kr. 10,-

1979, 7. årgang nr. 1
Seksualpolitik
Studiestræde 18, kld.
1455 K.
Tlf. (01) 13 04 23

ADRESSER

Indhold:

KAP og seksualitet	side 3
Søsterrock	side 4
Hvad er seksualitet?	side 8
Mænd - billeder af Lisa Jacobsen	side 12
At tænke kønspolitisk	side 14
Kvindelige forestillingsbilleder	side 18
Den blandede basisgruppe	side 20
Bøssebilleder	side 24
Bøssebevidsthed eller hvad?	side 26
Heteroseksuelle mænd på venstrefløjnen	side 28
8. marts	side 29
Kvinder i krisetider	side 30
Anarkisme og de kønspolitiske bevægelser	side 32
Kvinder over 40	side 34

Forside: Helen Lait Kluge

Redaktion og lay-out

Henrik Birkvig (ansv.), Pernille Bezzi,
Hans-Otto Loldrup, Pia Lisgart,
Finn Mikkelsen, Ole Nørlyng, Dorte Rasmussen,
Ole Leidecker, Anne-Birthe Juhl Hansen

Sats: Den grafiske Himmel, tlf. (01) 15 80 75
Lay-out: Hos Barfordsformidlingen, Nyhavn 38, 1051 K.
Tryk: KRIM-Tryk

Abonner! 4 numre: 40 kr.
Giro: 7 25 11 14
Seksualpolitik
Studiestræde 18, kld.
1455 Kbhvn. K.

Seksualpolitiske hovedpunkter

Hvad vil vi:

Vi kæmper for en seksualpolitisk revolution. Vi vil en omvurdering af seksualitetsbegrebet. Vi vil nedbryde patriarkatet og kapitalismen og kæmpe for en socialisme, som tilfredsstiller det enkelte menneskes behov. En følelsesmæssig og seksuel frigørelse starter i vores egen tilværelse her og nu, men kan kun realiseres i et fuldt udviklet socialistisk samfund.

Vi vil tvinge venstrepartierne til at beskæftige sig med seksualpolitik. Vi vil bekæmpe deres borgerlige puritanisme og traditionelle konsolledfærd. Både en indre og ydre revolution er nødvendig.

Samfund:

Vi kæmper for et socialistisk samfund, hvor folket og ikke profitten bestemmer, og hvor den private ejendomsret er nedbrudt. Det patriarkalsk-kapitalistiske system skaber et slavesamfund, som udbytter lønarbejderen, undertrykker minoriteterne og systematisk odelægger det enkelte menneskes lystbetonede udfoldelsesmuligheder.

Vi kæmper for, at folket selv udfradets behov skal afgøre, hvad der skal produceres, hvorfor og hvordan, idet vi kræver retten til meningsfyldt og lystbetonet arbejde. Vi vil bekæmpe den overhåndtagende materialisme, hvor alt gøres op i tal. Vi kæmper mod kvindens stilling som dobbeltarbejdende, mod hendes status som arbejdskraftreserve, og for hendes økonomiske selvstændighed — men ikke på kapitalismens og mandssamfundets præmisser!

Samliv:

Vi kæmper for en seksuel frigørelse fra den mandsdominerede kultur. Den patriarkalske kernefamilie skal nedbrydes, fordi den opretholder og videregiver det normalitetsbegreb, der skaber forfølgelse og undertrykkelse af mennesker, der tænker, føler og handler anderledes. Først når den hierarkiske, patriarkalske kernefamilie som institution ikke længere eksisterer, har alle lige muligheder for at leve sammen på den måde, de har lyst.

Rødstrømperne
Kvindehuset
Gothersgade 37
1123 Kbhvn. K.
Tlf. (01) 14 28 04.
Introduktion: Kontakt kontoret i Kvindehuset.

Lesbisk Bevægelse
Kvindehuset
Gothersgade 37
1123 Kbhvn. K.
Tlf. (01) 14 28 04.

Forbundet af 1948
Landsforening for bøsser og lesbiske
Postbox 1023
1007 Kbhvn. K.
Tlf. (mand-tors kl. 17-18) (01) 11 19 61.

Bøssernes Befrielsesfront
Bøssehuset, Karlsvognen
Christiania
1407 Kbhvn. K.
Mandagsmøder i Bøssehuset hver mandag kl. 20.

Introduktionsmøder for nye B.B.F.ere holdes den første tirsdag i hver måned kl. 20 i Bøssehuset, Christiania.

Mandebevægelsen
Dronningensgade 14
1420 Kbhvn. K.
Introduktionsmøde for nye medlemmer den første torsdag i hver måned kl. 19.30 samme sted.

Følelse, krop og seksualitet:

Vi kæmper for en udvidelse af seksualitetsbegrebet, således at følelser, seksualitet og intellekt ikke adskilles. Alle må have ret til at vælge seksualpartnere, som de har lyst til, når blot det er frivilligt og til gensidig glæde. Vi kræver alle seksuelle tabuer ryddet af vejen. Alle må kunne elske og onanere med glæde og uden skyldfølelse.

Kroppens erogene muligheder skal frigøres, og det genital-fixerede, heteroseksuelle samleje må ikke favoriseres. Alle skal have retten til selv at afgøre, hvad der er tvang, og alle skal have retten til at sige nej! Vi kæmper for alle gruppers ret til at være seksuelle.

Frigørelsen:

Vi kæmper for at nedbryde de undertrykkende konsroller. Vi støtter aktivt kvindernes kamp mod undertrykkelse, og kræver at manden frigør sig fra sin undertrykkende og undertrykte rolle. Frigørelsen skal omfatte alle grupper i samfundet. Uden børnenes frigørelse er en seksualrevolution umulig. Vi støtter de lesbiskes og bøssernes kamp for frigørelsen. De er forrest i seksualrevolutionen, og kan ikke skilles fra den. Vi solidariserer os med de grupper, der kæmper for at nedbryde patriarkatet og kapitalismen: Lesbisk bevægelse, Bøssernes Befrielsesfront, Kvindebevægelsen, Mandebbevægelsen, Kollektivbevægelsen.

- fra kvindehøjskolen

Vi opfordrede Kvindehøjskolen i Visby til at skrive en artikel i bladet og modtog følgende brev:

Kære kvindegruppe!

Tak for jeres brev til kvindehøjskolen. Vi har snakket om det og synes det er vigtigt og godt, at I prøver at ændre den kønspolitiske linie i Seksualpolitik. Det er tiltrængt!

Der er jo allerede meget spændende kvindestof i det blad, I sender med. Tillykke med det.

Om vores holdning til at skrive i bladet var vi enige om, at det er vigtigt at støtte en stærk kvindebevidst linie, så det kan blive et brugsblad for kvinder. Derfor ville vi osse gerne skrive en artikel om kvindehøjskolen. Men for os er det simpelthen umuligt at placere en artikel om kvindehøjskolen side om side med alle de pikke-illustrationer, bladet indeholder.

Vi synes simpelthen det er rædselsfuldt, at næsten alt hvad mænd skriver om kønspolitik handler om forholdet til deres pik. Og når der så endelig er nogen udmærkede artikler, der osse handler om andet og har perspektiv, ska det hele altså

alligevel illustreres med en pik. Det siger jo nok meget om mænds virkelighed, men er osse fuldstændig fastlåsende og reaktionært. Og vi mener altså at det ville være kønspolitisk progressivt om Seksualpolitik ændrer illustrationspolitik — ja, at bladet faktisk overhovedet ikke er særlig kønsbevidst, før det sker.

I har derfor vores fulde støtte i at ta diskussionen op om illustrationer i bladet. Og vi vil meget gerne skrive en artikel om kvindehøjskolen, når bladet ændrer illustrationslinie, så osse kvinder kan læse bladet uden straks at sku forholde sig til mænds pikfiksering.

Kærlig hilsen
kvinderne på kvindehøjskolen

Marja Bergström og Birgitte Due

Hvad mener du? Vi opfordrer hermed til debat i bladet. Red.

KAP og seksualitet:

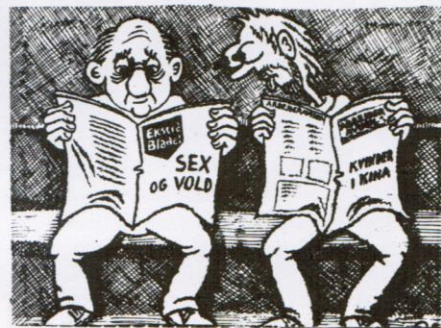
Da Seksual Politik i sin tid udsendte hovedpunkter til diverse partier på venstrefløjen, skete der det bemærkelsesværdige, at KAP overhovedet ikke reagerede — ikke en gang ved at erklære, at partiet endnu ikke havde taget stilling til seksualpolitikken. Med dette i baghovedet, har vi hæftet os ved en kronik, der i ugen 24. - 30. jan. var i »Arbejderavisen». Kronikøren, en mand ved navn Gossie, understreger netop episoden med os og mener, det er for dårligt, at partiet endnu ikke er kommet med et udspil. Vi vil i korte træk forsøge at referere:

Gossie kommer med et bud på, hvorfor politik og seksualitet overhovedet bør ses i sammenhæng: borgerskabet har et ganske bestemt seksualmønster, der især er baseret på tingsliggørelse af seksualiteten, hvor kvinden og hendes krop udelukkende betragtes som objekt og har status af vare. Selvfølgelig bliver vi allesammen påvirket af de normer og værdier, der hersker rundt omkring os, og manden vænnes da også til, at synsansen bliver den primære bidragsyder til hans seksuelle ophidselse. Målet for hans seksualdrift bliver *synet* af kvinden.

At mandens krop er udsat for de samme vurderinger, ændrer sådan set ikke på sagen.

I sengen gentager det samme mønster sig: kvinden skal være passiv og udelukkende ved sit *udseende* virke forførende. Og hun skal spille madonna for ikke at blive stemplet som ludder: »Kvinden skal *føle*, mens manden okser løs i et forfængeligt forsøg på at ligne en vandret udgave af Marlon Brando. Han koncentrerer sig om de ydre ting: Hvordan kvindens krop ser ud, om han selv lever op til sin stærk-mand-rolle.»

Denne borgerlige opfattelse af seksualiteten bør i allerhøjeste grad bekæmpes, men hvordan gøres det? Vi kommer meget let til at skabe nogle tomrum, hvor vores seksuelle identitet før havde været. Gossie skriver, at en måde ville være at forsøge at opprioritere den mere kvindelige måde at opfatte seksualitet på . . . at *føle*, i stedet for ustandselig at lade os røvrrende af høre-, lugte- og synsindtryk, der vurderes så højt i vores samfund: »Man må bruge mere tid på at kæle, famle, søge nye måder at tilfredsstille hinanden på i stedet for at læg-

ge vægten på selve *samlejet*, hvor orgasmeræs og rolleforventninger låser os så fast, at nervøsiteten let kan melde sig. *Måske* kan man finde frem til nogle nye samlivsformer, der nok er seksuelle, men som ikke så let lader sig fange af den kapitalistiske vare-ideologi.

Selvfølgelig er en samfundsændring nødvendig, men så længe kampen for socialismen står på, er der da ikke nogen grund til ikke at ændre vores seksualpraksis. Kronikøren slutter med en opfordring til at klø på, hvilket vi kun kan tilslutte os, idet vi også ser det som en opfordring til KAP om at sætte seksualiteten ind i en politisk sammenhæng. Et første skridt på vejen . . . lad os høre mere.

(red.)

SØSTERROCK

Foto: Sys Fredens.

I anledning af at kvindemusikgruppen Søsterrock opløses, bringer vi et interview med Iben Dupont og Bente Dichmann fra gruppen. Gruppen opstod i foråret 1976 og skal give deres sidste optræden i Loppen på Christiania d. 7. april. Derudover spiller de til Seksualpolitikens støttefest d. 25. marts, ligeledes i Loppen.

Tilstede: Bente Dichmann (B), Iben Dupont (I), Anne Birthe (red.), Dorte (red.)

- *Hvordan fandt I sammen?*

B: Vi fandt sammen for knap tre år siden, Marianne Christensen, Eva Langkow og Lotte Bering, som før havde spillet med Lone Kellerman, spurgte mig om jeg ville være med som fløjtenist og senere kom en pianist med og en trommeslager (Iben). Pia Nyrup skulle overtage Evas plads, men det endte med, at de blev der begge to som guitarister. For et halvt år siden fik vi Tina med som mikser. Iben har dårlig skulder i øjeblik-

ket, så Karen Mortensen spiller nu trommer.

- *Har I følt jer som en tryk gruppe?*

Vi fungerede allerede sammen som gruppe på 5 inden Kvindefestivalen 76 og fik faktisk gruppen op at stå på tre måneder, altså inden Iben, Pia Rasmussen og Pia Nyrup kom til. Det har ikke været særlig forvirrende.

- *Hvorfor gik Eva ud af gruppen?*

B: Det var fordi hun var træt af at spille. Hun ville gerne have tid til at lave

nogle flere tekster, men hun gik aldrig helt ud af gruppen.

- *Hvor væsentlig en del af jeres tilværelse er det at spille sammen i Søsterrock?*

I: Vi har allesammen studeret eller haft arbejde ved siden af, men vi har nok prioriteret det forskelligt, alt efter hvordan vi er kommet ind i gruppen. For mit eget vedkommende kom jeg via Søsterrock ind i kvindebevægelsen, mens andre kom til Søsterrock via kvindebevægelsen. Og begge dele har betydet enormt meget for mig, d.v.s. prioriteret det højt.

B: Jeg havde været lidt i kvindebevægelsen før og kunne dengang godt tænke mig at spille, bl.a. fordi jeg har læst musik nogle år. Det var en måde, jeg godt kunne tænke mig at være kvindopolitisk udadvendt på

- *Betragter I jer som musikere først og fremmest?*

B: Jah-, det var det vel først og fremmest. Det hænger sammen med, at vi for et års tid siden besluttede, at vi primært er en gruppe, der spiller sammen. Det har noget med vores arbejdsmåde at gøre. Vi diskuterede i starten, om vi skulle være en basisgruppe, der spillede sammen, for at bibeholde det, vi havde lært i kvindebevægelsen om arbejdsmetoder og sådan noget. Men det blev efterhånden svært for os at oprettholde begge funktioner, basisgruppe og orkester, så da vi allesammen fik dækket vores primærkontakter ved siden af, prioriterede vi det at spille sammen højest.

- *Hvem laver jeres tekster og musik, og hvordan bearbejder I det i gruppen?*

B: Vi har næsten kun lavet vores ting selv. Det er kun nogle enkelte numre, vi har hentet udefra. Eva Langkow har lavet en stor del af numrene. Nu har vi også instrumentalnumre med, som vi hver især har lavet. Det er foregået på den måde, at en er kommet med et oplæg, og så har vi kollektivt bearbejdet det.

I: Vi er selvfølgelig ikke altid lige enige om, hvordan slutproduktet skal lyde. Dels har vi ikke mere ens smag med hensyn til musikgenre, og dels er der hen ad vejen opstået behov hos de enkelte om at spille noget andet end kun Søsterrocks bløde beat stil, som den vel nærmest må kaldes for.

B: Det har da også bevirket, at vi nu også spiller nogle rene Jazz- og bossanova-numre. Grunden til, at vi har fået en del instrumentalnumre med, er bl.a. at det musikalske giver den største udfordring, ikke fordi vi prioriterer teksterne lavere.

- *Hvordan er jeres sociale baggrund og hvordan lever I?*

B: Der er ikke nogle af os, der har børn. Vi har haft en nogenlunde ens social baggrund, men forskellig klasse-mæssig baggrund. Fire af os har boet i kvindekollektiv på et tidspunkt. Nu bor nogle i gruppen i kollektiv, nogle i parforhold og en alene. Jah, det har været sådan lidt op og ned gennem perioden.

- *I har ikke snakket om at lave et fælles musikkollektiv?*

B: Jo, det har vi da, men det er aldrig blevet til noget.

- *Har det betydet noget i forbindelse med dem i boede sammen med, at I måtte bruge så meget tid i Søsterrock?*

B: Ikke for parforholdene, for de har næsten altid været med eller inden for gruppen.

I: Det har nok været et problem for kollektiverne, fordi du også skal medvirke der socialt. Så praktisk set ville det have været en god ide, at vi lavede et kvindemusikkollektiv. Men dertil er vi alt for forskellige. Det har vi altid vidst.

B: Vores samvær i gruppen har været meget præget af, at vi enten har været helt oppe i skyerne eller helt nede under gulvbrædderne sammen. Det har også været charmen ved det, og det er jo også det, der er i musikken. Det, at vi er så forskellige, hænger sammen med, at vi

aldrig har valgt hinanden som personer eller kendt hinanden inden gruppen startede. Kvinderne kom med efterhånden, fordi de var de eneste, der kunne spille. Der var simpelthen ingen at vælge imellem for 3 år siden.

- *Hvordan klarer I det økonomisk?*

B: Det står Iben for.

I: Vi betragter det at spille som et lønarbejde, men det er ikke altid vi har taget penge for at spille. Det kommer selvfølgelig an på de enkelte arrangementers formål.

Vi har bygget det op sådan, at vi allesammen har investeret i orkesteret, og alle de penge, der er kommet ind, er investeret i vores anlæg, som vi ejer fælles. Det er kun indenfor det sidste halve år, vi hver især har kunnet få udbetalt en lille smule penge for vores job.

B: Vi har på et kvindemusikgruppese-minar aftalt en minimumstarif til støttearrangementer, hvor vi mest spiller til, fordi mange kvindegrupper følte sig tvunget til at spille gratis. Vi har den regel, at vi maksimalt tager 2000 kr. eller halvdelen af overskuddet under de 2.000 kr. Vi skal jo bl.a. snart spille til Seksualpolitikens støttefest. Udover støttearrangementer tager vi 5.000 i Jylland og 4.000 på Sjælland, men det får vi ikke altid.

Iben.

- *Er der nogen forskel mellem at spille til arrangementer med kvinder og med blandet køn?*

B: Ja, der er stor forskel.

Det første halve år spillede vi i rene kvindesammenhænge. Det var en meget fin oplevelse og meget igangsættende for os, fordi det var helt trygt og understøttende. Det betød bl.a. for os, at vi fik mod til at kaste os ud i blandede sammenhænge, hvor der også kom nogle kvinder, som vi synes, det er vigtigt at spille for. Vi har dog mest søgt kvindesammenhænge.

I blandede sammenhænge er stemningen helt anderledes. Der mangler ofte den gensidige solidaritet, og jeg har

en bedre fornemmelse i mig, når jeg ved, det er kvinder, jeg spiller til, end når der står en fuld stødder og betragter mig som kønsobjekt. Vi har haft mange oplevelser, hvor en eller anden fuld idiot vælter rundt på scenen eller vader op og spiller på Pias klaver, endda mens hun spiller. I flere sammenhænge er vi også blevet konsumeret i de der heteroseksuelle sammenhænge, hvor en fyr ude på dansegulvet var ved at voldtage en kvinde til et af vores numre (søsterlill), så hun hverken kunne høre eller se, så jeg hvæsede simpelthen en solo ud på saxen.

I: Vi har også haft nogle helt fine aftener for blandet publikum. Seksualpolitik støttefesten arrangeret af BBF var en positiv oplevelse. Men det hænger selvfølgelig også sammen med, at vi har nogle fælles ting at kæmpe for. Den fest var ikke så heteroseksuel. Der er da mange steder vi ihvertfald ikke tager hen. Vi er jo også klar over, hvor vi bliver udsat for de værste aggressioner.

- *Har I nogle erfaringer med at spille i musikgrupper med mænd?*

I: Jeg har kun lyst til at spille i rene kvindegrupper. Mine erfaringer med at spille sammen med mænd er meget få, men det er en helt anden arbejdsform de har.

- *Er der nogen forskel på mænds og kvinders udtryksform i musikken?*

B: Der vil jeg gerne tage udgangspunkt i den Internationale Kvindemusikfestival, hvor der var repræsenteret alle former for musik. Kommunikationen og arbejdsgangen var helt anderledes. Det var betegnende, at alle kigger på hinanden, er opmærksomme og omsorgsfulde. Kvinder er samtidig også eksperimenterende og tør give slip, og opleve hinanden på en anden måde. Det er døds-pændende.

- *Har I udgivet nogle plader?*

I: Vi har ikke udgivet nogle plader selv, fordi vi ikke har villet bruge et halvt år på at fingere vores musik og numre. Vi syntes, det var vigtigere at bruge vores tid på at spille for kvinder og være med der, hvor der sker noget. Vi har enkelte numre med på nogle plader med andre kvindegrupper.

Bl.a. fra den svenske kvindefestival med tre af vore numre, og fra den internationale kvindemusikfestival i København har vi et nummer på "Min søsters stemme".

- *Giver det splittelse i jeres gruppe, at flere er aktive i gruppen Lilith?*

I: Vi har en aftale, således at vi skiftes til at spille i weekenderne i hveranden måned. Vi har altså kunnet indrette os med hinanden.

- *Hvordan er I blevet anmeldt?*

B: Vi er kun blevet anmeldt en gang, tror jeg, i Politiken, hvor overskriften var »Bastant Søsterrock - men ikke uden charme«. Og det var sådan meget sagligt...

- *I har været i radioen, ikke?*

B: Ja, vi har været med i ret mange udsendelser - enten som interview eller

vores musik er blevet brugt. I det hele taget har vi også besluttet, at vi gerne vil dække i noget TV eller radio, men det skal være på vores præmisser.

- *Omkring tekster: Har I et udvælgelsesprincip, skal de være politiske? Hvad kræver I af teksterne?*

B: Vi startede med alle Eva Langkows sange, og det er også dem, der har fulgt os. De nye ting, der er kommet til nu, har dels været instrumentalnumre, dels sange fra andre i gruppen. Jeg har aldrig oplevet, at der er nogen af os, der har sagt, at den kan jeg simpelthen ikke lide. Når der er kommet nogen, har vi arbejdet på den i fællesskab.

- *Hvordan er jeres forhold til andre kvindemusikgrupper?*

B: Sonjas Søstre fra Århus tog initiativ til et kvindemusikseminar sidste år, hvor 10 grupper mødtes. Vi var ca. 60. De ville i virkeligheden kun have holdt et for grupperne i Jylland. Men vi syntes, vi var helt alene herovre og var dødbange for, at der skulle opstå en splittelse, fordi de på et tidspunkt havde udtalt, at vi klarede os så godt herovre og var mere professionelle, fordi vi blev brugt mere. På seminaret spillede vi for hinanden, 10 grupper simpelthen lige efter hinanden. Pyha. Det var helt utroligt — også fordi det var helt forskellig musik. Men ellers kørte seminaret meget på snakkeplanet, for at få klaret det der med løn og job og sådan noget. Her til marts skal vi mødes igen, men vi er faktisk for mange allerede — omkring 110 og der er 25 kvindemusikgrupper nu.

I: Vi har lavet lister over alle kvindemusikere, så man i hver by kan finde ud af, hvem der er, man kan spille med, hvis man f.eks. står og mangler en bas. Hvis der er nogen af os, der bliver ringet op angående job, og vi ikke kan spille, giver vi telefonnumre og adresser videre på andre kvindegrupper, som de forskellige arrangører kan prøve at kontakte.

B: Vi har været udsat for, at nogen i Århus har ringet og spurgt, om vi ville spille til en eller anden fest deroppe, hvor vi ikke kunne. Om de havde talt med Sonjas søstre, nej, om de kunne få nummeret på dem? Så da jeg så sagde 06 ..., så sagde de: jamen gud, er det i Århus? De kendte overhovedet ikke deres egne grupper. Så der er en hel masse at tage fat på, hvor vi kan støtte hinanden.

- *Hvad er jeres mening om de mere kendt kvindegrupper? Eller skal vi ikke snakke om det?*

B: Jo, lad os bare det. Det er ligesom til MM og sådan noget. Vi bliver tit spurgt om, hvad vi synes om Hos Anna som kvindegruppe. Så siger vi, at vi synes ikke de er en kvindegruppe, fordi de har to mænd med i gruppen. Så bliver vi spurgt om, hvad vi synes om Jomfru Ane eller Shit & Chanel, men jeg kan egentlig slet ikke se det er så interessant at høre hvad vi synes om netop de grupper — Frank Zappa bliver sgu aldrig spurgt om, hvad han synes om Chick Corea, ud fra at han jo også er en mand i en mandegruppe! Vi opfatter det meget som noget med at blive spillet ud mod hinanden. Det speci-

elle ved dem og os, er så kun, at vi er kvinder. Ikke det musik vi spiller og laver. Mandegrupper bliver heller ikke spurgt om, hvorfor de egentlig kun er mænd i gruppen, vel? Hvordan har I fundet på det det? Slæber I selv jeres anlæg osv. Men altså, vi holder meget af Shit & Chanel og Hos Anna, men vi har ikke noget specielt samarbejde med dem, som med de andre kvindegrupper. Vi skal dog spille med Hos Anna oppe i Stakladen den 20. april — det glæder vi os til.

- *Hvorfor besluttede I at opløse gruppen?*

B: Vi har besluttet at holde op med at spille sammen, og det er trist. Der er nogle grunde, den ene er den, som vi også nævnte før, den musikalske, at vi ikke er enige om den der Søsterrockstil mere. Det kan selvfølgelig kun have de konsekvenser. En anden grund er, at et af vores vigtigste mål er blevet opfyldt, nemlig at få mange andre kvinder til at spille

Bente.

sammen. Vi har deltaget i de forskellige seminarer, har holdt oplæg, lavet foredrag og været med i de forskellige grupper. Vi var også allesammen med til at arrangere den Internationale kvindemusik-festival.

Vi har udviklet spidsfindighederne i hver enkelt musikalske og eller politiske overbevisning, fundet nogle forskellige sæder simpelthen. Vi var meget enige om at finde en dato, hvor vi vidste at hertil. Vi er ikke dødtrette af hinanden eller af numrene. Nogle af numrene gider vi selvfølgelig ikke at spille mere, og det har knebet lidt med fornyelsen. Vores afskedskoncert finder sted den 7. april i Loppen på Christiania.

- *Hvad skal I så lave?*

B: Jeg er begyndt på en afspændings-skole, hvor jeg godt kunne tænke mig at bruge musikken. Hanne Rømer har opfordret mig til at være med i et kvindesaxofonbigband, hvor jeg skulle spille baryton-saxofon. Sådan en har jeg ikke prøvet

at spille på før, men jeg overvejer det endnu. Jeg vil jo også gerne spille tenor eller sopran som nu og spille fri musik.

I: Jeg har dårlig skulder, så jeg ved ikke, om jeg kommer til at spille trommer mere. Så jeg skal muligvis lære et nyt instrument, hvis jeg skal spille i en ny kvindemusikgruppe. Men jeg har mange andre planer indenfor kvindemusik. Der er mange genrer herindenfor, hvor der mangler kvinder: teknik, arrangere koncerter og skabe kontakt mellem grupperne i de forskellige lande. I Amerika findes der f.eks. rene kvindepladeselskaber, hvor det kun er kvinder, der indspiller og hele produktionen igennem, er det kun kvinder, der er involveret. Det kunne jeg godt tænke mig, vi havde herhjemme også, så vi kunne køre på vores egne præmisser. Det bliver desværre problematisk især på grund af det økonomiske. Vi har dog oprettet en fond, som hedder »Foreningen til fremme af kvindemusik i Danmark«, som skal bruges til forskellige projekter. Der er bl.a. bevilget penge til Kvindehøjskolen til et musikværelse, så der kan arrangeres noget derovre.

B: Kvindemusikbevægelsen i Danmark er faktisk fantastisk i forhold til resten af Norden. F.eks. har en gruppe i Oslo, som hedder Jazzmin overvejet at flytte til Danmark, fordi der er så mange kvindemusikgrupper, og mulighederne for at spille er bedre. Det forholder sig også sådan, at kvindemusikgrupperne herhjemme anbefaler hinanden til arrangementer, hvis de ikke selv kan spille.

- *Kunne I ikke opretholde Søsterrock, hvis der kom nogle andre kvinder med?*

B: At skulle genoplive Søsterrock vil være umuligt, fordi Søsterrock er de kvinder, som har skabt det, og det er noget helt specielt. Det er en udviklingsfase, og for mig kan man ikke bare erstatte halvdelen af gruppen med nogle andre kvinder og stadigvæk føle, at det her er Søsterrock. Vi har altid arbejdet sammen allesammen, og det har været enormt betydningsfuldt for os.

Det pionerarbejde, vi har gjort sammen, må også have en samlet slutning på en eller anden måde. Nu er der nye projekter. Det er lidt vaklende at hoppe ud i og det er skidehårdt. Også fordi der er nogen i gruppen, som jeg ikke ser i andre sammenhænge. Den nærkontakt mister jeg. Det er meget hårdt følelsesmæssigt at slutte . . .

Iben & Bente

Foto: Ole Leidecker

HVAD ER SEKSUALITET

Ved at inddrage menneskets historiske, fylogenetiske og kulturelle baggrund er der her forsøgt at starte en debat om, hvad seksualitet er. Af pladshensyn har det kun været muligt at tage ret overfladisk hul på problematikken, men måske kan det ende med en bredere definition og et bredere syn på, hvad seksualitet er, og hvad seksuallivet kunne indeholde. Det ville også være ønskeligt at se lidt nærmere på, om vi har en kvinde-seksualitet og en mandeseksualitet.

I løbet af de sidste par år er dette spørgsmål blevet ved med at forfølge mig. Dels fra oplevelser på egen krop og dels fra erfaringer med psykologisk rådgivning, specielt kvinderådgivning.

Min interesse for sexologi og min tilknytning til sexologisk forskning gennem flere år har også været med til at tirre min nysgerrighed; og sidst men ikke mindst har oversættelsen af Hite Rapporten sat dette spørgsmål i fokus. Jeg får ikke fred før jeg får kigget lidt nærmere på det.

Forvirringen omkring det seksuelle ser for mig ud til at blive større og større både hos kvinder og mænd og i alle aldersgrupper. Den industrielle udvikling og dermed den seksuelle "frigørelse" og pornoens frigivelse har i høj grad været med til at øge denne forvirring. Det har ikke kun været til skade, selvom jeg også mener at det er en meget grov måde at udnytte i særlig grad kvinden og hendes krop i forbrugersamfundets tjeneste. Men vi har i højeste grad fået seksuallivet og kønsorganerne "frem i lyset" og på en sådan måde at vi ikke kan undgå at "falde" over dem på ethvert "gadehjørne".

Det er blevet en dagligdags oplevelse at læse om onani, samleje og orgasme, og det frie parforhold er for mange en kendsgerning. Det lader sig ikke længere gøre at nøjes med at fortælle om "storken".

Derfor er spørgsmålet om hvad seksualitet er, blevet mere brændende end nogensinde. For hvad er denne "drift" eller dette "behov", der får bunkevis af os mennesker til at kaste os over den porno og de massageapparater forbrugersamfundet frister med i så mange udstillingsvinduer etc., og får mange af os til ustandselig at skifte partner? Er det seksualitet som får os til at gøre alt dette? Er seksualitet den "drift" som ligner dyrenes tiltrækning til hinanden, tiltrækningen kønene imellem, der sikrer artens fortsatte beståen? Den fysiologiske definition der oftest bliver brugt i sexologisk forskning idag siger, at seksualitet er den adfærd og de reaktioner der fører frem til orgasmen.

Men hvad er så den "drift" eller det "behov" der gør at så mange mennesker, særlig kvinder, har et så stort behov for kontakt, nærhed og tryghed, at give og modtage omhed og varme? I Hite Rapporten

foretrækker langt de fleste kvinder disse behov tilfredsstillet fremfor at opnå orgasme i samvær med et andet menneske. De kan undvære orgasme hvis de kan opleve kontakt, tryghed og varme. De ønsker at sex først og fremmest skal være et udtryk for engagement og kærlighed, der udtrykkes gennem varme følelser og berøring i alle situationer og på alle niveauer, ikke kun i sengen, ikke kun på kønsorganerne og ikke kun i selve seksualakten, og for at opnå orgasme. Orgasmen må komme som et resultat af omhed og varme, som et mål i sig selv er den for de fleste kvinder ikke tilstrækkeligt, når de er sammen med en partner.

Kan vi ud fra dette uden videre konkludere at seksualitet hos kvinder er en "drift", et "behov" som forener alle disse aspekter som har at gøre med kontakt, kærlighed, omhed og berøring på alle niveauer, og at der i mænds seksualitet i væsentlig grad kun indgår trangen til "et knald", at få udløsning? Kvinderne i Hite Rapporten kritiserer mændene for, med få undtagelser, kun at være i stand til at bruge deres seksualitet på en måde, nemlig ved forplantningsmodellen, som betegner det traditionelle forløb: forspil, indtrængen i skeden og samleje, der defineres som penis' pumpebevægelser ind og ud af skeden, efterfulgt af mandens orgasme, udløsningen, som så betegner afslutningen på det seksuelle samvær. Er dette et udtryk for mandens "begrænsede" seksualitet i modsætning til kvinden

som har mange flere facetter med i sin seksualitet? Var svaret ja ville det betyde en fundamental forskel på kvinders og mænds seksualitet. Jeg tror ikke det er så enkelt og så firkantet som jeg har stillet det op her, men uden at forklejne eller nedgøre nogen, kan vi vel blive enige om at der er noget der er ude af balance.

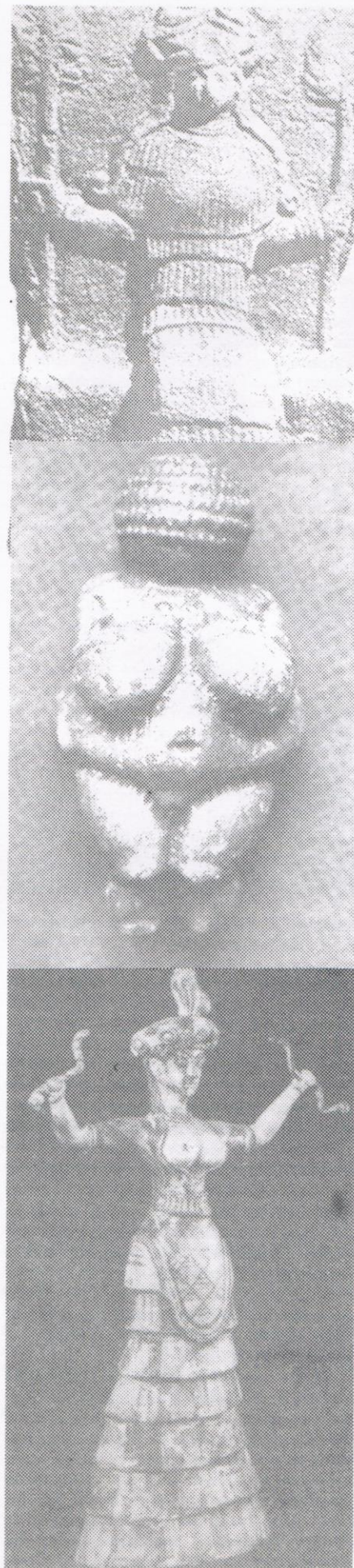
Måske skyldes det bl.a., at vi ikke helt konkret ved, hvad seksualitet er, og at vi blander tingene grundigt sammen. Det enkelte menneske stoler ikke på sin egen evne og sin egen ret til selv at bestemme, hvad seksualitet skal være for dem, men overlader det til andre, som ikke har flere forudsætninger for at kunne definere, hvad seksualitet er, end den viden vedkommende kan hente fra sig selv og sine medmennesker.

Jeg har forsøgt at finde frem til en forståelse af, hvorfor vi er der, hvor vi er idag, og til det har jeg været nødsaget til at tage bl.a. menneskets udvikling og historie til hjælp.

Ifølge Darwin nedstammer mennesket fra aben, og senere forskning har påvist menneskets mange forfædre blandt nulevende aber og uddøde abe- og menneskelignende væsener. I denne menneskenes lange fylogenetiske udvikling har vi ganske givet været igennem mange faretruende perioder, hvor artens overlevelse også afhang af reproduktionens størrelse. Og reproduktionens størrelse afhang igen af hannens (mandens) evne til hurtigt og sikkert at afgive sæden i hunnens (kvindens) skede. Det har således været en nødvendig egenskab for hannen (manden) at kunne reagere hurtigt, få erektion, og uden svigt afgive sæden, ejakulere, opnå orgasme (måske).

Ser vi på menneskets udvikling fra et forhistorisk menneske til nutidens menneske drejer det sig om en periode på ca. 20 millioner år efter forskningernes nuværende mening. Forestiller vi os at kloden, vores jord, har eksisteret i ca. 5 til 6 milliarder år og sætter det lig med 24 timer, så vil den tid, menneskene har eksisteret på jorden, svare til ca. 2 minutter af jordens levetid. En i tid ret kort udvikling.

Med dette er det min hensigt at sætte spørgsmålstegn ved, hvorvidt det er muligt for den menneskelige natur at ændre en for artens beståen så "nødvendig egenskab" på så relativt kort tid? Manden må givetvis stadig ligge under for denne "nødvendige egenskab". Han har indtil idag ikke haft mange muligheder for at "udrydde" eller ændre den, idet det jo nok i historisk tid har forholdt sig således at . . . "det var nødvendigt engang at kanalisere alle former for fysisk kontakt over i det heteroseksuelle samleje for at øge befolkningstilvæksten. En høj fødselsrate er nøglen til magt og styrke i et lille samfund . . . I virkeligheden har børn lagt grunden til rigdom i alle samfund op til idag . . . På det personlige plan arver børnene forældrenes ejendom, styrker familiens position, dyrker jorden, går på jagt, samler føde og passer kvæget (i senere tid har de arbejdet på fabrik) for familien . . . I vor kultur er ønsket om at maksimere fødselsraten blevet institutionaliseret (i

familien) og derfra stammer samfundets opfattelse af kvinder som primært en fødemaskine. Forherligelsen af ægteskabet, moderrollen og samlejet er dybt indgroet i vor profødselskultur (pro-natale kultur)" (Hite Rapporten).

I dette afsnit fornemmer vi tydeligt hvordan det helt op til vore dage har været påkrævet, at mænd besad den "nødvendige egenskab" at gøre kvinder gravide, og at kvinder "accepterede" deres rolle som "fødemaskine". Det var nødvendigt at kvinden kanalisere sin seksualitet primært i pasning og pleje af børnene. Senere da de patriarkalske samfund med få undtagelser blev en realitet, blev de udformet i henhold til en mandlig arvefølge, og det gjorde, at kvinderne mere eller mindre blev gjort til mandens ejendom på lige fod med kvæg og andet gods. Kvinden skulle nu kanalisere sin seksualitet i hengivenhed, omhed og varme til at tjene sin husband i "lyst og nød" og at passe og pleje hans afkom. Ofte skulle hun også være taknemlig over, at hun havde tag over hovedet og mad til sig og sine børn. (Kan det være her, at kvinders masokistiske forhold til sex er blevet til? Jeg har en anelse om, at vi i vores seksualmønstre kan finde løsninger på mange uløste gåder.).

Med den mandlige arvefølge blev det nødvendigt for manden at kunne beherske kvinden seksuelt. Seksualitet kom derfor til at spille en væsentlig rolle og blev symbolet på mandens dominans over kvinden. Der er en dybere mening med denne kontrol over og manipulation med kvinden ved hjælp af seksualitet. Mænd har jo ikke direkte adgang til reproduktionen og artens overlevelse, de kan ikke på samme måde som den mor der føder barnet "gøre krav" på dette. Alene den kendsgerning, at det er så godt som umuligt at fastslå hvilken mand, der er far til et barn, gør, at manden bliver nødsaget til at "beherske kvindens seksualitet", hvis han vil være sikker på at det er hans sæd der har befrugtet ægget. Manden ejede jorden og alt det, der dertil hørte, den mandlige arvefølge og mandens kontrol over kvindens seksualitet sikrede, at det blev hans eget afkom, der overtog hans ejendom.

Hvad er det nu det hedder? Som man(d) reder så ligger man(d). Det ser ud til, at kvinderne er ved at blive klar over, at mænd i årtusinder har haft eneret på "deres" kvinders seksualitet, som alene skulle bruges til mandens lyst og til omsorg og pas og pleje af ham og hans afkom. Nu rører hun på sig. Der er ikke længere så mange børn, som har brug for hende og hendes "overskud" på "seksualitet". Manden er ikke på samme måde som børnene vant til at tage imod denne form for "seksualitet", og heller ikke vant til at være alene om det. For mænd er det seksuelle stadigvæk i væsentlig grad trangen til udløsning og at bevise deres evner som "avlstyr". I millioner af år er det fortrinsvis den "evne" der har været den eneste hensigtsmæssige. I dag hvor vi i stor udstrækning kan klare os uden alle de børn, hvor børn slet ikke er ensbetydende med rigdom, får "avlstyren" ikke

den betydning som "han" engang havde. Manden bliver måske mere end nogensinde tidligere konfronteret med sin seksualitets "begrænsninger". Dertil kommer også angsten for en seksualitet, som han ikke rigtig forstår. Kvinden kræver nu noget andet af ham end tidligere. Men hun "udsender" også dobbeltsignaler som er med til at gøre forvirringen større. Kvinder kan nemlig heller ikke frasige sig deres fylogenetiske og kulturelle arv. For hunnen (kvinden) har også i høj grad været med i selektionen af artens udvikling. Hun har ikke altid ladet en hvilken som helst "han" "plante sæd" til sit afkom. I langt den meste tid af menneskets udviklingshistorie er det i virkeligheden hunnen (kvinden) der har bestemt, hvem der skulle være far til hendes barn. Først med det patriarkalske samfund og mandens kontrol med kvindens seksualitet mistede kvinden ejendomsretten over sin egen krop og sit eget afkom. Derfor er vi kvinder, uden at vi selv helt er klar over det, både på "jagt" efter en "avlstyr" og en person der kan stå som modtager af den fysiske kontakt, berøring, hengivenhed og varme som tidligere i væsentlig grad blev tildelt vore børn og børnebørn.

Forvirringen er stor både hos kvinden og manden. Den del af seksualiteten som har at gøre med hengivenhed, ømhed,

omsorg og varme og som manden indtil nu i stor udstrækning har ladet kvinden stå for, søger kvinden nu efter hos manden, som på sin side ikke er vant til den og derfor er bange for den. Han styrer derfor nu mere end nogensinde rundt fra seng til seng for at styrke sine stadigt eksisterende "avlstyr-tilbøjeligheder". De er jo fra "gammel" tid en del af ham, og det kan være hans svar på hendes "følelsesræs", som er en del af hendes fylogenetiske og kulturelle arv. Han er mere usikker og utryk end nogensinde over det parforhold, ægteskab, som han vel mere end nogen anden har været med til at skabe for sit eget bedste. Med hjælp fra den seksuelle "frigørelse" fik manden lokket kvinden til at tro, at jo flere "knald" jo bedre kunne hun realisere sin seksualitet. At manden ved bedst, hvad der skal til, ligger dybt i kvinden, efter alle disse tusinde års "slavetilværelse".

Nogle kvinder er imidlertid begyndt at tvivle på, om seksualiteten med det indhold manden og samfundet giver den, er det rigtige. Kvinden er blevet mistænksom, er sex måske noget der op gennem historien er blevet brugt til at styre og kontrollere virkeligheden? Bliver sex nu brugt til at forhindre os i at komme til at opdage tomheden, meningsløsheden og fremmedgørelsen bl.a. i familien og i livet

i det hele taget? Er sex blevet til en vare i forbrugersamfundets tilbud af forbrugsgoder? Er det derhen vi nu er ved at kanalisere seksualiteten? Er det det, vi vil bruge den til?

En kursændring er på trapperne på mange fronter, også når det drejer sig om seksualitet. Blot ændrer vi ikke kurs alle på en gang, der vil altid være nogle der sætter lavinen igang. Vi er alle forskellige og lever til dels under meget forskellige vilkår og derfor vil vi heller ikke alle opleve forvirringen lige stærkt.

Min erfaring er at flere mænd er begyndt at "røre" på sig med hensyn til ømhed, kontakt, varme og berøring, og samtidig sætter de spørgsmålstegn ved deres orgasmer, udløsninger, og kvaliteten af dem. Det er som om den "nødvendige egenskab, avlstyrtilbøjelighederne" ikke er så tilfredsstillende mere. Der mangler noget!

Der er behov for en omvurdering af seksualiteten, og til det har vi brug for den enkeltes erfaring. Med Hite Rapporten er der gjort en begyndelse. Her bruges kvindernes mange udsagn om hvordan de onanerer, opnår orgasme og oplever samlejet netop som et forsøg på at se og vurdere seksualiteten fra flere end en side. De der ser Hite Rapporten som et forsøg på at sparke mændene ud af sengen, fordi vi kvinder nu "kan selv", har misforstået forfatterens intentioner.

Jeg har tilbragt et halvt år med at oversætte den rapport, hvor jeg mere end en gang sad med tårerne trillende ned ad kinderne over min egen og andre kvinders og mænds seksuelt fastlåste situation.

Jeg kan på alle måder bakke op om bestræbelserne på en omvurdering af seksualiteten. Vi må give den et rigere indhold af fysisk kontakt og berøring, der også gælder ud over det traditionelle samleje og orgasmen. Hvorfor skal vi være bange for at give hinanden et varmt knus, en øm berøring og noget mere omsorg! Flere af kvinderne i Hite Rapporten fortæller om deres angst for at røre ved deres partnere og ægtefæller, da det altid blev taget som indledning til et seksuelt samvær der skulle ende med et samleje. Der behøver i virkeligheden ikke være så skarp adskillelse mellem seksuel berøring og venskab.

Dette kan sikkert både virke mærkeligt, skræmmende og udfordrende, bl.a. fordi seksualitet for mange er et så negativt værdiladet begreb. Jeg regner da heller ikke med at vi alle uanset køn og alder fra den ene dag til den anden kan opnå et nyt syn på og en ny forståelse af seksualitet, dertil er seksualitet belagt med meget angst og tabu. Det er svært at acceptere at sex ikke altid behøver at være rettet mod konsorganerne eller være ensidig stimulation af kønsdelene.

Mens vi er ved at rive os los fra de forhold der omklammer os fra vugge til grav, selv om det ligger i os: at drenge ikke må vise følelser, de skal være barske, udholdende og ikke græde, stadig væk. Og piger skal være søde, stille og opfrenede, stadig væk. Men der sker alligevel noget. I Hite Rapporten er det tydeligt at mærke at "pigerne" ikke længere kun vil

være søde og opofrende og ikke længere vil være med til at "drengene" bare er barske og udholdende og ikke viser følelser. For at der skal kunne ske en større ændring er det imidlertid vigtigt, at vi forsøger at forstå betydningen af vor fylogenetiske og historiske udvikling og den kulturelle arv, som vi alle bærer rundt på. Ved at få en større indsigt i dette, kan vi måske lettere acceptere det, der er kvindens og det, der er mandens og derved begynde at tale om det, og måske forsøge at gøre noget ved det. Hvad kan der f.eks. gøres ved at kvinder ikke altid får deres behov for kontakt, omhed, kærlighed og varme dækket? Og forholder det sig således, at mænd ikke altid er så tilfreds med den "avlstyrrolle" de har, og som de måske ofte føler sig ret presset ind i? Manden behøver måske ikke mere den tidligere så "nødvendige egenskab", der sikrer artens overlevelse, nemlig "en hurtigtreagerende sædkanon"? Jeg tror, at kvinderne må være parate til at bane vejen i den omvæltning vi er midt i, de har jo erfaringer fra årtusinder med at dele ud af deres hengivenhed, omhed, kærlighed, og varme kærtegn på mange niveauer.

Men vi mangler endnu et aspekt for helt at kunne forstå vores seksualitet og den måde, hvorpå henholdsvis manden og kvinden giver udtryk for deres seksualitet. Der har i vores forhold til seksualitet også været forsket i en del af vor anatomi, men der ligger stadig mange uafklarede områder, som det er nødvendigt at se lidt nærmere på. Hite Rapporten har taget nogle væsentlige anatomiske forskelle og ligheder op, og mere som et *kuriosum* vil jeg her koncentrere mig om at beskrive en anden synsvinkel som jeg for nyligt "faldt over" i min interesse for yoga.

I yogaen indgår der et chakra-system som det er for omfattende i enkeltheder at forklare her. Dette system påviser, at der findes 7 hovedchakra på det menneskelige legeme, hvor vi indtager og udsender energi. De forskellige chakra har forbindelse til de elementer der omgiver og, bl.a. jord, vand, ild og luft. De to nederste chakra har forbindelse til henholdsvis jord og vand. Ser vi på mandens krop er kønsorganerne, testiklerne og penis på en måde skilt fra kroppen, dvs. de udgår fra området mellem benene, men hænger et godt stykke nedenfor selve torsoen. I følge chakrasystemet betyder det, at de mandlige kønsorganer hører til det nederste chakra, altså den energistrøm, der har jordforbindelse. De kvindelige kønsorganer derimod er vendt indad i selve torsoen og kommer derved til at høre til under det næstnederste chakra og den energi der har forbindelse til vand. I denne del af legemet er bl.a. blæren placeret og fosteret under graviditet, som er omgivet af vand. Jeg har ladet mig fortælle, at fordi de mandlige kønsorganer har denne "jordforbindelse" bliver manden lettere og hurtigere ophidset og har også sværere ved at styre sit behov for øjeblikkelig tilfredsstillelse i modsætning til det at nyde en længere ophidselsesfase, som kvinder er istand til og har mest behov for. Det er derfor en af kvindens opgaver at "lære" manden at opnå en rigere og mere nuanceret seksualitet på mange niveauer.

Jeg tror på, at vi i vor fylogenetiske og historiske udvikling, i vore kroppes forskellige anatomi og i vores kulturelle arv vil finde grunde til at seksualiteten tilsyneladende finder et så forskelligartet udtryk hos mand og kvinde. Men for at forstå og få mere klarhed over disse forhold, må vi have meget mere at vide om den enkeltes oplevelse og erfaring med sig selv, og i forholdet til andre. Der er stadig hold i kvindebevægelsens motto om at gøre det private offentligt og at individuelle erfaringer bliver til fælles viden. Jeg ser i Hite Rapporten en værdifuld ny slags grundforskning som er vejen frem til en anden og en mere nuanceret viden end den traditionelle forskning står for. Så godt som al forskning, der indtil nu er foretaget omkring seksualitet, det vi kalder sexologisk forskning, er foretaget i medicinsk regi, og med den autoritet der pr. tradition ligger bag denne faggruppe, vejende tungt i vægtskålen. På godt og ondt.

Det er vigtigt, at vi nu fortsætter i det nye spor, hvis vi vil stræbe efter at opnå en fælles viden ud fra vore individuelle erfaringer. Her i Danmark følges det op af en Kvindeundersøgelse, hvor vi er nogle kvinder, der gør en indsats for os selv og alle andre kvinder, for at vi som kvinder skal få det bedre med vores seksualitet og med vore medmennesker.

PS. Måtte mænd dog bare gøre det samme!

Rill Temte

KVINDEUNDERSØGELSEN

Som en følge af at have oversat Hite Rapporten er vi startet med en spørgeskemaundersøgelse her i Danmark. Vi er tre kvinder (psykologer), der alle i de sidste 5-6 år har arbejdet med sexologisk forskning i en gruppe på Psykologisk Institut, Københavns Universitet. Det har i alle disse år været vores ønske at lave en undersøgelse af kvinders seksualitet og seksualliv, og nu er anledningen og inspirationen kommet. Gennem Hite Rapporten har vi tydeligere end nogensinde fået øjnene op for, hvor lidt vi egentlig ved om, hvordan kvinder bruger deres seksualitet og hvad det evt. indebærer. Vi kan også se det positive i på denne måde at gøre de individuelle seksuelle erfaringer til fælles viden. Vi er af den overbevisning, at man(d), samfundet, i årtusinder har brugt netop seksualiteten til at styre og kontrollere, navnlig kvinderne. Det er derfor vigtigt med en undersøgelse af seksualiteten og seksuallivet netop nu, så der kan afsløres noget af det, der er sket og stadig sker på dette område.

Hvis du er interesseret i at være med til at afsløre, hvordan vi undertrykker os selv og bliver undertrykt, ved at se på vores seksualitet og vores seksualliv, selv om det er et svært sted at begynde, men ikke desto mindre vigtig, så kan du finde et spørgeskema i Bogcafeen i Kvindehuset. Du kan også sende et brev til:

"Kvindeundersøgelsen"

Kvindehuset

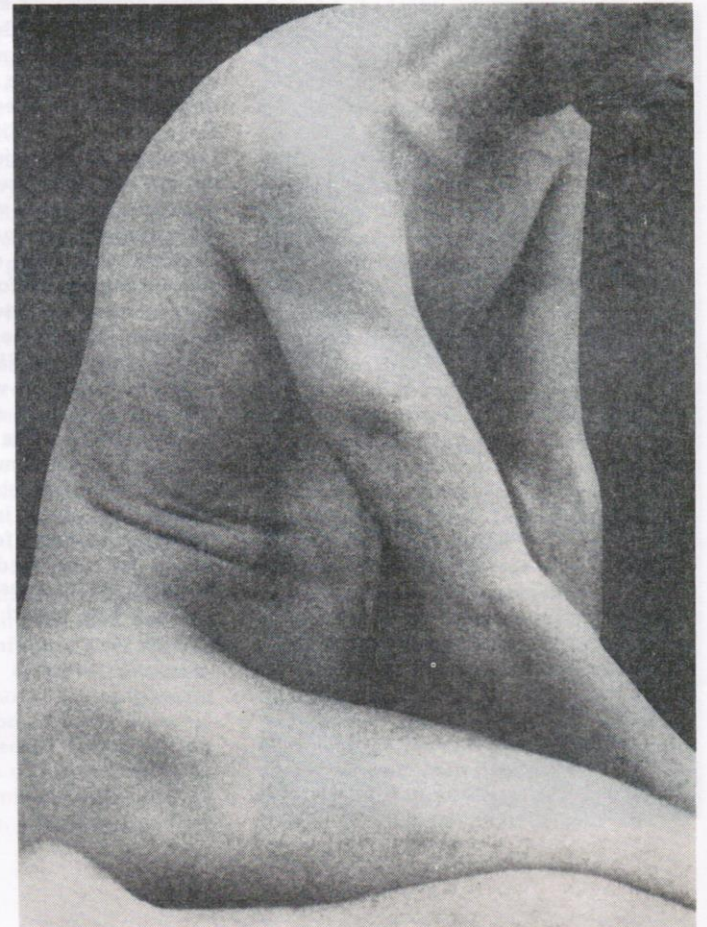
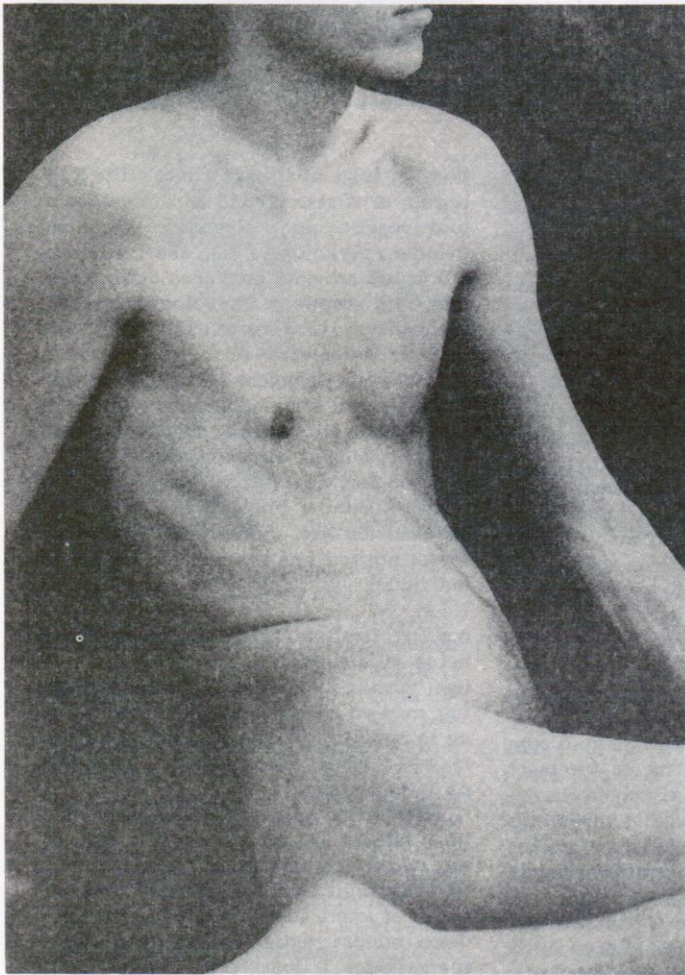
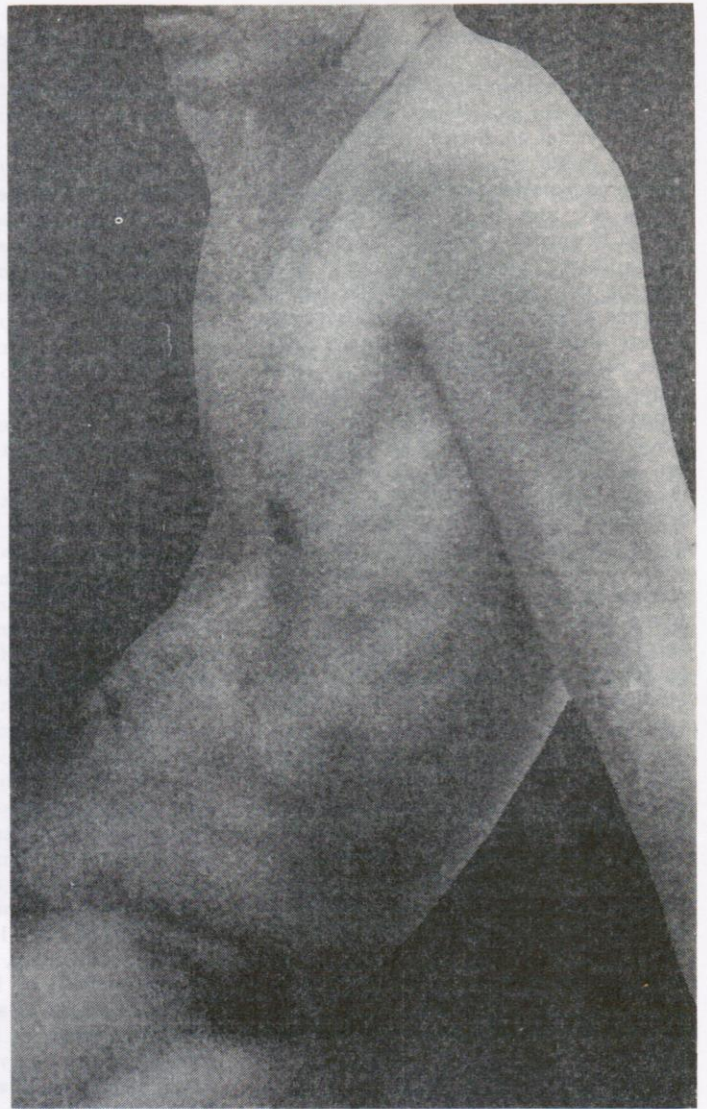
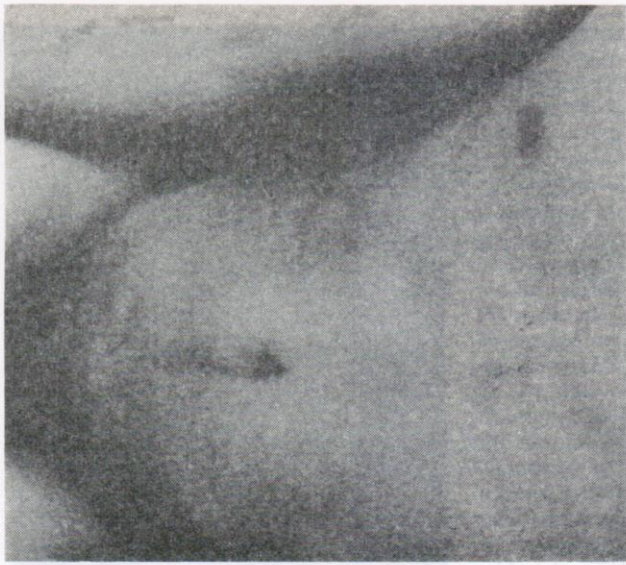
Gothersgade 37

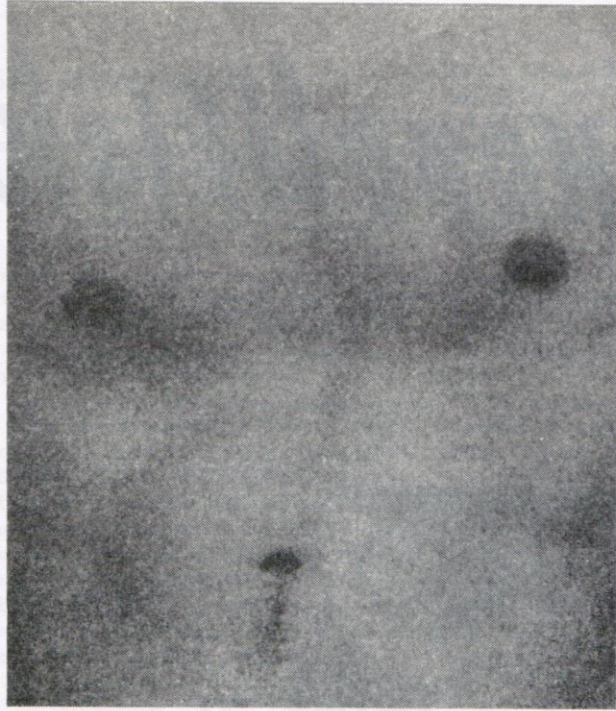
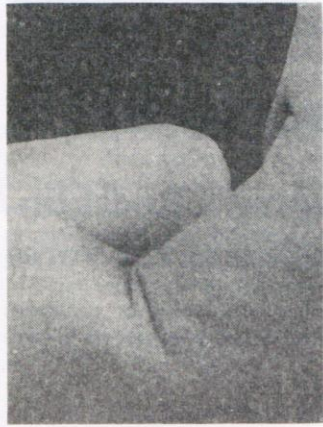
1123 København K.

og bede om at få et skema tilsendt. Send en frankeret svarkuvert med, da vi indtil videre ingen økonomiske midler har til porto etc.

Hvis du har lyst til at støtte undersøgelsen økonomisk, så send dit bidrag til postgirokonto nr. 5 30 92 39, Kvindeundersøgelsen, Gothersgade 37, 1123 K.

Vi takker på forhånd for deltagelse og bidrag.

MAND billeder af lisa jacobsen

Jeg søger i mine billeder at tillægge manden en visuel værdi.

Kønsroller gør, at mænd ikke tillægges visuel værdi ligesom kvinder. At være visuel er en tilstand, som kvinder er gode til at udtrykke. Det fortæller noget om hvem der har haft penslen eller kameraet i hånden og haft mulighed for at give udtryk for deres (og samfundets) interesser. Denne ulige udtrykte interesse i hinanden som køn afspejler kønsrollefordelingen - visuel og ikke visuel, passiv og aktiv, pige og mand. Det er manden, der har haft midlerne til at definere verden.

Kvindens evne til at være visuelle misbruger mænd groft uden at give noget igen. Mænd forbruger, udnytter økonomisk, voldtager kvinder for denne egenskab. Mænd er blevet uformående overfor socialt samvær af visuel og sensuel karakter i forholdet til kvinder. Kvinders økonomiske afhængighed af manden har tvunget dem til at undertrykke deres egne behov - til fordel for mandens. Det har gennem generationer bragt kvinden hele den undertrykte personlighedsstruktur med dens fatale mangel på selvhævdelse. Det gør, at kvinder har svært ved at opleve verden osse som deres boldbane. De har meget lettere ved at være boldene, der bliver spillet med.

Visualitet og sensualitet mellem mennesker må være af social karakter - må rumme en vekslen mellem at give og tage - rumme følelser og fantasi for det mangeartede udtryk, hvor det ene køn ikke groft udnyttes og undertrykkes for at tilfredsstille det andet køns syge lige trang til at bestemme alle regler for legen.

at tænke kønspolitisk

— overvejelser omkring DEN KØNSPOLITISKE TÆNKNING
(Gyl. 1978)

Af Peter Thielst

Peter Thielst har udgivet bogen "Den kønspolitiske tænkning". Redaktionen har bedt ham fortælle om bogens indhold og dens relevans for vores daglige praksis

Viden og bevidstgørelse

Hvorfor skriver man en bog om mandsamfundets kønsideologi fra naturfolkene og oldtidens filosoffer til Simone de Beauvoir? Hvad vil man som forfatter opnå med en sådan historiske undersøgelse og redegørelse? Hvilke konkrete konsekvenser skal en sådan oparbejdet viden have? — Ja, lidt politisk (kønspolitisk) og praktisk selvrefleksion er ingen skade til, og redaktionen har altså bedt mig om at tænke højt i de følgende spalter.

Hvis jeg var flabet, kunne jeg selvfølgelig nøjes med at henvise til bogens forord, hvor jeg har skrevet: "Formålet med DEN KØNSPOLITISKE TÆNKNING er dobbelt. For det første har jeg ønsket at fremstille og præsentere en hidtil noget overset problematik og dimension i ideernes historie for derigennem i al almindelighed at bidrage til en øget indsigt i tidligere tiders erkendelsesmæssige og holdningsmæssige positioner. For det andet — og det er måske nok så vigtigt — har jeg via en redegørelse for den kønspolitiske tænkning ønsket at bidrage til en større forståelse af, hvorfor vi har de såvel ideologiske som praktisk-konkrete kønsroller, som vi har idag, og hvad det derfor er, der skal til for at ændre dem."

Altså dels et idehistorisk og forskningsmæssigt formål, dels et kønspolitisk og praktisk/konkret formål. Af disse er det sidste selvsagt det mest interessante, for hvordan kommer vi fra historiske analyser og øget viden frem til praktiske konklusioner og konsekvenser, der ansporer handling her og nu?

Dette spørgsmål er ikke specielt for DEN KØNSPOLITISKE TÆNKNING men angår al humanistisk og samfundsvenskabelig forskning, som vil noget mere end at være sporhund og kustode. De gode viljer er utallige, men forsvinder ofte i bøger, rapporter og artikler — intellektuel og faglig debat uden synderlig personlige og samfundsmæssige konsekvenser.

Og alligevel skal man ikke kimse ad gode viljer og problembevidsthed, for her tager tingene immervæk deres begyndelse. Dette er indlysende, når bevidstheden og initiativet melder sig i en *praktisk* sammenhæng (en arbejdsplads, et parforhold o.lign.), hvor afstanden til konkret handling er kort. Men i den *teoretiske* sammenhæng (den videnskabelige eller kunstneriske) er man sædvanligvis henvist til at arbejde på forventet eftervirkning, forventet og tilskyndet follow-up i praktisk-konkret henseende. Den oparbejdede viden, indsigt og kritik inviterer til erkendelse og bevidstgørelse, en erkendelse og bevidstgørelse der kan føre konkret vilje og handling med sig. Første etape er gennem ny viden og indsigt at etablere den kritiske distance til sine egne forudsætninger, sig selv og sin samtid, som kan være platformen for forandringer (handling) i den ene eller den anden retning.

I den teoretiske og videnskabelige sammenhæng forholder man sig med sin viden og sit engagement således i virkelig-

heden *terapeutisk* i forhold til de mennesker eller den virkelighed, man henvender sig til. Den kritiske videnskab er en terapeutisk størrelse, der sjældent kan drage konkrete konsekvenser af sin indsigt, men kan skabe forudsætninger for sådanne. Gamle Marx, der som få havde blik for dette forhold mellem viden, kritik og bevidstgørelse på den ene side og konkrete handlinger på den anden, skrev i forbindelse med sin kritik af religionen: "Ophævelse af religionen som folkets *illusoriske* lykke er kravet om dets *virkelige* lykke. Kravet om at opgave illusionerne om sin tilstand er *kravet om at opgve en tilstand, der har brug for illusioner*. Kritikken af religionen er derfor *i kimform kritikken af den jammerdal, hvis helgenglorie religionen er*."

Denne formulering indfanger meget præcist det handlingsorienterede element, der ligger i enhver oparbejdet viden, som samtidig er en kritik af de beskrevne forhold — og nærmere kommer man nok ikke en generel besvarelse af det ovenfor stillede problem vedr. forholdet mellem historiske analyser og øget indsigt på den ene side og praktiske konklusioner og konsekvenser på den anden.

Legitimerende og ideologidannende mekanismer

Hvis jeg konkret skal pege på, hvad det er for nogle sluser, DEN KØNSPOLITISKE TÆNKNING ønsker at være med til at åbne — genåbne!? — må jeg i kort form

give et indtryk af bogen, dens disposition og indhold.

Opgaven var at undersøge mandsamfundets kønsideologi, således som den har udviklet sig fra tidernes morgen til idag; men da denne kønsideologi som følge af patriarkatets grundlæggende magtforhold konsekvent er blevet udformet af mænd, handler den ikke så meget om mandskønnet selv, samfundets uproblematisk kønsnorm, men om kvindekønnet, det afvigende, underlegne og for manden truende køn. Den kønspolitiske tænkning er derfor i udpræget grad mænds tanker om kvinder, og det gennemgående tema viser sig at være en bestemmelse af kvindens natur, som kan forklare, uddybe og retfærdiggøre den underlegenhed og underordnethed i forhold til manden, som svarer til mandssamfundets praksis, dets roller og interesser. Det bliver følgelig naturligt at tilskrive den kønspolitiske tænkning en *legitimerende* funktion og anskue de forskellige udtryk for mandsdefineret kønsideologi, som har gjort sig gældende op gennem historien, i lyset af de aktuelle legitimerende behov.

Man kan således skelne mellem de kønspolitiske overvejelser, der er generelt legitimerende og blot følger af mandsamfundets behov for øget selvforståelse og præciseret kønsideologi, og de kønspolitiske tanker og strategier, der er motiveret af samfundsmæssige og ideologisk-erkendelsesmæssige forandringer, som slår fuger i det givne mandssamfund — fx stor-

— Men mener De da ikke, dr. Freud, at det var bedst, hvis de to parter var ligemænd?
 — Det er praktisk umuligt. Der må altid være forskel, og mandens overlegenhed er det mindste af to onder.

industriens krav om kvindelig arbejdskraft i forrige århundrede, det generelt ændrede familiemønster under kapitalismen, kvindebevægelsens opkomst, den øgede viden om seksualitet osv. Hver gang mandssamfundet rystes i sin kønspolitiske grundvold, radikaliseres behovet for skærpede kønsideologiske positioner, som kan vise "angrebet" tilbage og reetablere den bestående orden mellem kønnene. Freuds dogme om kvindens indgroede penismisundelse og hvad deraf følger er et af de klareste og mest uhyggelige eksempler på denne taktik, der ved hjælp af nye, helst videnskabelige (pseudovidenskabelige) kneb skal forsøge at godtgøre kvindens konstitutionelle mindreværd/underlegenhed. Thorkil Vanggaards bekendte sludder om "resultaterne af de nyeste tiders hjerneforskning" i 1975 (dvs. i kølvandet på rødstrømpebevægelsen og den skærpede kvindekamp) er et andet eksempel på legitimerende kønspolitisk tænkning, der motiveres af indhug i det givne kønsrolle-mønster og den givne kønsideologi.

(Endelig gør der sig også former for kønspolitisk tænkning gældende, som alene eller primært har personlige, private årsager — ulykkelig kærlighed, seksuelle og magtmæssige frustrationer etc. (jf. Nietzsche, Strindberg m.fl.). Det kvindehad, der her kommer til orde, er imidlertid ikke videre interessant i en historisk sammenhæng, med mindre det har gjort sig stærkt gældende i den offentlige bevidsthedsdannelse.)

At følge den kønspolitiske tænkningens legitimerende procedurer op gennem historien er ikke blot at følge og få indblik i en bestemt del af mandssamfundets ideologidannelse og menneskeopfattelse, men

også at blive klogere på, hvilke eksakte ideologidannende og legitimerende elementer man har benyttet sig af for at fastholde bestemte mandsdefinerede magtstrukturer.

Hver epoke har brugt sin ideologiske overbygning til at cementere den givne og ønskede kønsideologi — i middelalderen tages teologien i brug, under romantikken den særlige romantiske forestillings- og værdiverden og i moderne tid videnskabelige påstande og erfaringer. At erkende disse ideologidannende og socialiserende overstrukturer er på sin vis at ruste sig til at modvirke og bearbejde dem i den nutidige og konkrete verden. Men i sin konsekvens er det også at være opmærksom på og undersøge, hvorvidt en tid har sine særlige ideologidannende mekanismer, og i den sammenhæng kommer man ikke uden om at hæfte sig ved reklamens og hele medieverdens uhyre magt over vor bevidsthed og livsform. Idag står kampen ikke om teologiens kønsrollelegitimerende snurrepiberier, men om populærvidenskabens og mediernes stormflod af ideologidannende oplysninger og indtryk (såvel tekstlige som billedmæssige).

Patriarkatets veje — hævdelse og kompensation

Men DEN KØNSPOLITISKE TÆNKNING handler ikke blot om kønsrolleleder som legitimeringer af en bestemt side af mandssamfundet. Jeg har også haft den ambition at gå bag om disse tanker og forsøge at finde deres egentlige historiske forudsætninger — forudsætninger, der på en eller anden måde må falde sammen med patriarkatets endelige etablering.

Denne endelige etablering følger med overgangen fra den oprindelige samler- og jægerkultur til agerbrugskulturen.

Patriarkatet er i sin urform lige så gammelt som den første familie — der følger nemlig af den første arbejdsdeling i familien, hvor kvinden qua moderskabet tager sig af det reproduktive livsaspekt, der i sig selv hæmmer hendes fysiske styrke og bevægelighed, og hvor manden står for det produktive og sociale aspekt, sidstnævnte primært som følge af sin fysiske overlegenhed. Men patriarkatet har gennemgået nogle forandringer i og med den materielle kulturforms udvikling. I jægersamfundene repræsenterer manden samfundets højeste værdi, styrke og kraft, fordi hans natur og funktion (jagten) inkarnerer disse størrelser. I agerbrugssamfundene er styrke og kraft imidlertid ikke de vigtigste værdikategorier, for agerbrugskulturen hviler på frugtbarhed og frodighed, og disse størrelser genfindes i kvindens natur og funktion. At et kvindeligt værdisystem erstatter et mandligt får ikke konsekvenser for den sociale og magtmæssige grundstruktur — patriarkatet overlever, men ændrer karakter, dels hvad angår en række underordnede sociale mønstre (slægts- og arvestrukturer, lokalitet/residens m.v.), dels hvad angår den ideologisk-religiøse overbygning: kvindelige frugtbarheds- og moderguder erstatter mandlige skaber- og (stam)faderguder, ligesom riterne og myterne centrerer sig om det frugtbarhedsdannende og kvindelige/moderlige.

Dette udviklingsforløb får på længere sigt alvorlige kønspolitiske konsekvenser; ikke blot fordi manden mister en vigtig del af sin samfundsmæssige funktion og fratages sin position som repræsentant

for samfundets bærende værdier, men fordi en afgørende biologisk forskel de to køn imellem nu springer i øjnene og radikaliserer mandens oplevelse af at være de-troniseret og sat udenfor: moderskabet, kvindens evne til at generere liv (og hvad heraf følger rent eksistentielt). Indenfor en senere psykologisk ramme har man kaldt mandens oplevelse af denne fordeling fra naturens hånd for *moderskabsmisundelse* — en oplevelse, der i de primitive kulturer er blevet understreget af mandens manglende indsigt i selve forplantningsprocessen.

I jægerkulturerne har manden kunnet kompensere for denne misundelse (frustrerende afmagt) i og med jagten, den sociale magt og det religiøse lederskab, og eftersom kulturen generelt set var med manden, har dette med kvindens "eneret" på moderskabet overhovedet ikke spillet nogen rolle. Men i agerbrugskulturen går dette forhold i spand med andre og bringer manden i en truet og defensiv situation, som radikaliserer behovet for at genvinde en rimelig magtposition. Og dette sker ved langsomt at omdefinere det kvindeligt orienterede værdimønster i mandlig retning (frugtbarhed og frodighed bliver således til potens og rigdom/ejendom), ved at udvikle ideologiske mekanismer, der ophøjer manden og gør kvindens natur underlegen (kvinden opfattes fx som passivt vækstunderlag for mandens aktive, livskabende sæd), og ved at manden — bl.a. fordi han ikke hæmmes af stadige svangerskaber m.v. — bliver kulturskabende og kulturdefinerende (også materielt-økonomisk) som bare pokker.

Alt dette kan — såfremt grundanalysen er korrekt — være af central betydning idag, hvis det efter nærmere eftergranskning viser sig, at vi som mænd fortsat ligger under for sådanne kompenserende mekanismer, sådanne aggressive, undertrykkende og præstationslidelige måder at gøre os gældende på, såvel overfor kvinder som overfor andre mænd. Det er muligt, at vore ambitioner og vore dominerende og chauvinistiske tilbøjeligheder alene er et resultat af vor mandsdominerede socialisering (opvækst) og ikke bunder i ubevidste følelser, der går i retning af moderskabsmisundelse o.lign. Vort kapitalistiske vækstsamfund hviler vel stadig på visse oprindeligt kvindelige værdier, selvom meget er sløret af mandlig omdefinering. I hvert fald bør vi med det historiske spil i mente overveje dette forhold.

Tankestruktur og kropsfjendtlighed

To andre forhold af historiske oprindelse og betydning må efter min mening også iagttages og relateres til den kønspolitiske situation idag.

For det første: vor bevidsthed opererer med modsætninger. Al erkendelse er fra tidernes morgen kodet ind i bevidstheden og sproget i kraft af modsætninger — man taler om polære begreber eller binære strukturer. Samtlige modsætninger og begrebspar er knyttet til hinanden på grundlag af analogier og forskellige for-

mer for indholdsmæssig beslægtethed, og en af de modsætninger, der på den måde knyttes til og specificeres i forhold til andre binære størrelser, er modsætningen *mand/kvinde* (mandligt/kvindeligt). Farve-analogier og kønsbestemte evner knyttes til jorden til jorden, det jordnære, det mørke, blodet, kødet, kroppen etc., mens manden forbindes med himlen, det ophøjede/fjerne, det lyse, sæden, skelettet/marven/hjernemassen, sjælden/ånden etc. Disse relationer har naive og logiske forudsætninger og fremviser ikke i sig selv en bestemt kønsideologisk holdning. Den optræder først, når de værdiorienterede modsætninger kønsspecificeres, når godt/ondt, helligt/profant, aktivt/passivt etc. knyttes til mand/kvinde. Så ruller lavinen. Ikke blot med klart undertrykkende konsekvenser for kvindeopfattelsen, også med alvorlige følger for synet på den menneskelige organisme, legeme og sjæl, krop og bevidsthed, sexualitet og intellekt/ånd.

Disse modsætninger og værdimæssige orienteringer øver stadig indflydelse på vor bevidsthed, vor måde at tænke på og derfor også vor måde at opfatte de to køn på. Det kan naturligvis være svært at afgøre, i hvilken udstrækning de har kønspolitisk betydning — her er jo tale om skjulte, ubevidste relationer; men vi kan ved at studere de oprindelige mønstre forsøge at forhindre, at de fortsat sætter sig igennem og er med til at fastholde urimelige kønspolitiske dogmer.

For det andet: i forlængelse af de binære tankestrukturer har vi fået et dualistisk syn på mennesket, der opprioriterer ånden og intellektet og nedvurderer og mistænkeliggør kroppen og sexualiteten. Den elementære modsætning mellem sjæl og legeme er i den vestlige kultur blevet til en dybtgående splittelse — *soma-sema* (gr: legemet er mit fængsel) sagde oldtidens filosoffer, og den kristne kirke har i snart et par tusind år forsøgt at mane den syndige krop og de dæmoniske lyster i jorden. Vor livs- og menneskeanskuelse er i vid udstrækning blevet asketisk, natur- og kropsfjendsk — åndens arbejde vurderes stadig højere end håndens, ligesom åndelige og kunstneriske sysler anses for menneskeligt mere værdige end kropslig lystudfoldelse (sexualitet, god mad, sport etc.).

Denne kropsdistancerende og åndsprioriterende dualisme, hvis sejlivedthed vi primært kan takke kristendommen for, har imidlertid ikke blot haft alvorlige seksualpolitiske følger, men også klart kønspolitiske, idet kvinden i historiens løb er blevet associeret med kroppen (bl.a. p.g.a. moderskabet), mens manden er blevet sat i forbindelse med ånden. Mistænkeliggørelsen og nedvurderingen af kroppen er bevidst og ubevidst blevet overført på kvinden. Måske har det dualistiske grundsyn haft så stor succes i det ekspansive, vestlige mandssamfund, fordi det har legitimeret et diskriminerende og undertrykkende kvindesyn og generelt har slået på, at *sublimering* — omdannelse af fri sexualitet til kontrolleret (mandsdefineret) kulturudfoldelse — var en god kristelig dyd, en sand gerning for herren.

Så vidt jeg kan se, kan man næsten ikke anstrenge sig nok for at bevidstgøre sig om dette forhold, gøre op med det og skabe en ny syntese af krop og bevidsthed, kvinde og mand. Så længe det dualistiske menneskesyn hænger ved i en eller anden forstand, er det med til at formurdre en kønspolitisk frigørelse og ligestilling.

Ja, jeg håber, disse få — eller alt for mange! — ord har kunnet klargøre, hvad man kan bruge historiske analyser og øget viden til på det kønspolitiske område. Der er med garanti stadig en bevidsthedsmæssig og ideologisk hurde at overvinde, før praksis for alvor lader sig forvandle. Derfor skal man selvfølgelig ikke blive stående på det kønspolitiske område. Der er med garanti stadig en bevidsthedsmæssig og ideologisk hurde at overvinde, før praksis for alvor lader sig forvandle. Derfor skal man selvfølgelig ikke blive stående på det kønspolitiske område og ideologi-kritiske plan, indtil alle er med, men drage praktiske kønspolitiske konsekvenser her og nu, samtidig med at det kritiske og "optøende" aspekt fastholdes.

MÆNDS SEKSUELLE PROBLEMER

I marts eller april bliver der møde i Mandehuset, hvor mænd med seksuelle problemer er specielt velkomne. Det kan f.eks. være problemer med rejsning, for tidlig sædafgang eller udeblivende sædafgang. Der vil være en kort gennemgang af problemet for tidlig sædafgang og af terapien imod det. Efter diskussionen er det håbet, at i hvert fald nogle af de fremmødte vil danne gruppe fremover. Vi er i forvejen en gruppe på 5. Det drejer sig ikke om terapigrupper, for seksualterapi kræver en kvindelig partner, for bøsser en anden mand. Til gengæld vil le mandegrupper, som var opstået omkring så umandige problemer næppe snakke udenom hele tiden. Den nøjagtige dato kommer i Informations Aktivitetsformidling og i "Mandfolk".

Manderådgivningen.

KVINDELIGE FORESTILLINGSBILLEDER

At bevæge sig ud i de farlige områder for at afsløre løggen, råddenskab, mulighederne

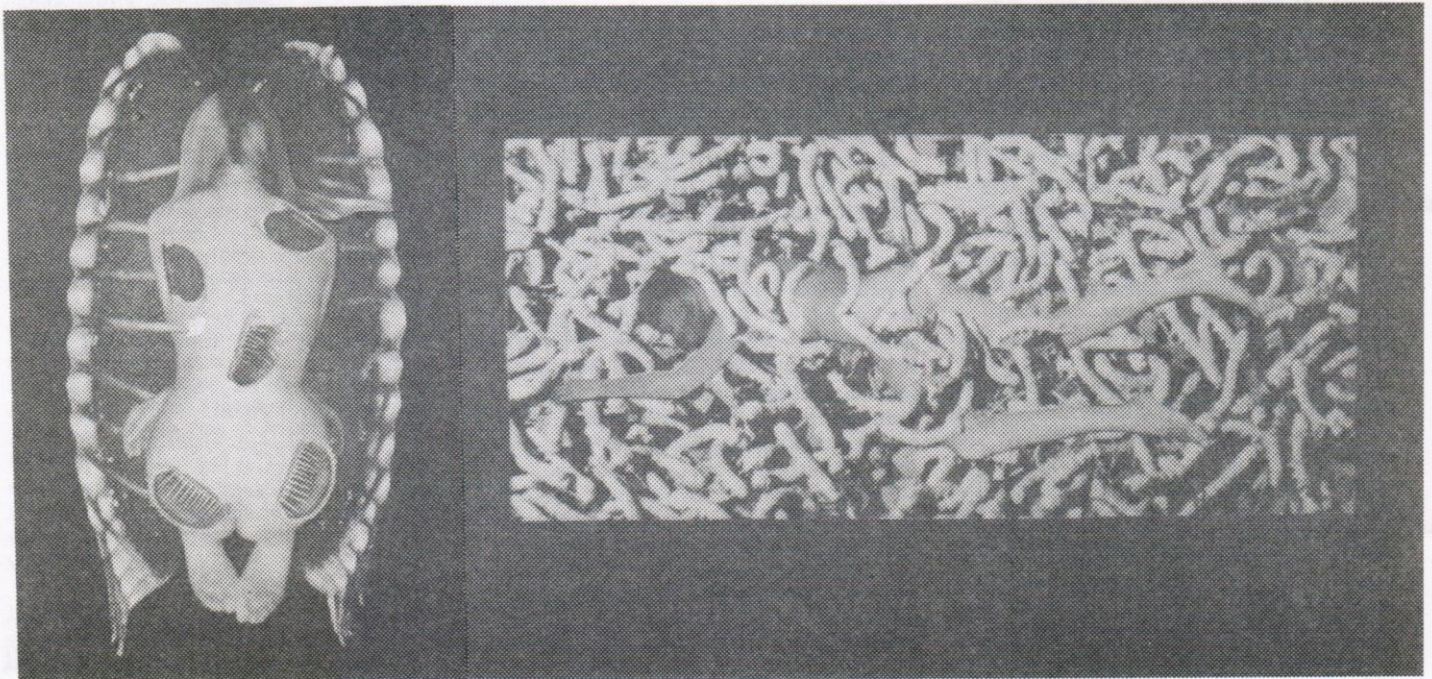
OM AT TRÆNGE IND TIL MENNESKER VIA BILLEDER . Kommentar til

udstillingen i KVINDEGALLERIET 13. jan. til 4. feb. 1979 .

Det var en stærk , nærmest overvældende oplevelse at mærke , hvordan de billeder , jeg i panikøjeblikke forud for udstillingen pludselig frygtede ville være for private og vanskeligt tilgængelige , appellerede umiddelbart til mennesker af alle aldre og begge køn og fik dem til at åbne sig og fortælle om væsentlige følelser og problemer i deres eget liv . Billederne rippede op i et sjæleligt felt , og når en kvinde , en mand eller et barn begyndte at tale om et af dem , fortalte hun/han i virkeligheden om sig selv , og det føltes som om der blev løst op på et vigtigt sted .

Jeg føler mig ikke længere i tvivl om , at vi bærer på en mængde skjulte , almenne og særegne billeddannelser , som det er vigtigt at fornemme og bearbejde, og at det kan være en mulig indgang til at sætte tingene i SKRED .

Fotomontage af Helen Lait Kluge

interview og invitation:

DEN BLANDEDE BASISGRUPPE- VEJEN FREM?

Det bliver stadig mere almindeligt, at begge køn arbejder sammen i en basisgruppe. Vi har jævnlige set, at fx. en basisgruppe fra Rødstrømperne annoncerer efter en basisgruppe fra Mandebevægelsen for at arbejde på tværs af den traditionelle opdeling. Peter Kristensen, typograf, fraskilt, to børn, nu i et nyt parforhold, efterlyser folk til en sådan gruppe. Han har været i to basisgrupper inden for Mandebevægelsen og fortæller her i en samtale med Hans-Otto Loldrup (red.) om baggrunden for sin efterlysning.

- *Hvad er grunden til, at du nu vil arbejde i en blandet basisgruppe?*

- Det kommer af, at jeg ikke har brug for at sidde og snakke med mænd mere. De problemer, jeg havde den gang, dem mener jeg, at jeg er kommet over. Jeg kan sgu ikke komme videre med dem i en ren mandegruppe. For 90% af det, vi snakker om, det drejer sig om vores sexualliv - og det kan blive lidt trættende i længden, især når der ikke er nogen kvinder, som kunne besvare spørgsmålene. Så blir det til sidst noget hobbypræget og selskabeligt, sådan goddag og farvel, og der kommer nogle underlige jalousigrupper op og stå. Jeg er bange for, at mandegruppen er for langt væk fra hverdagen. Men hvis man har nogle problemer med at snakke med andre mænd, så er det selvfølgelig en god måde at begynde på. Men jeg sidder som mand og siger noget, som bliver registreret af andre mænd, hvor jeg mener, det var rimeligt - hvis jeg skal bruge det i hverdagen - at det osse blir registreret af nogle kvinder. Men der har jo været problemer med de lortemænd, man ikke kan snakke med. Jeg har boet i sådan et kompleks i seks år, hvor folk hele tiden snakkede hobbysnak. Så kan jeg huske til en julefrokost, der var der en dame, der satte sig på skodet af mig - en der var gift med en anden - og det var simpelthen bare guf for beboerne et helt år frem i tiden. Og det er jeg skidetræt af.

- *Hvad havde du ud af at sidde i en mandebasisgruppe? Er det blevet lettere at snakke med andre mænd?*

- Ja, jeg tror nu snarere, at jeg efterhånden rent instinktivt springer de fyre over, hvor der bare ikke er noget at gøre - og så opsøger dem, jeg godt kan lide. For det der selskabelighed, som jeg osse blir inviteret til nogle gange, det kan jeg simpelthen ikke holde ud mere. Det gælder både sladder og den helt be-

stemte måde, man skal opføre sig på. Hvis jeg fx. viser, at jeg godt kan lide min borddame, det kan man bare ikke, vel? Jeg har simpelthen bare at snakke om de ting, som man nu gør ved sådan et bord: Det var dog en dejlig suppe, eller jeg har altså osse haft en knyst på højre knæ engang, det er, når man blir rigtig intim, ikke!

Nu er jeg kommet i et parforhold, hvor vi osse kan snakke om tingene, men vi sidder sgu ikke og snakker hele tiden. Vi har det godt sammen, men vi har altså osse lov til at kende andre mennesker.

Men det går bedre med de folk, vi kender godt efterhånden. Det er da meget almindeligt, at vi får noget godt at spise og et glas vin til, jeg mener, vi stiller sgu da tallerkenerne op på bordet, ikke? Men vi sidder da og snakker om de ting, vi synes er vigtige for os selv og de andre. Vi diskuterer og stiller personlige spørgsmål. Hvis en af mine venner spør mig, hvordan jeg har det, så får han det fandme at vide, hvis jeg har det dårligt - ellers må han lade være med at spørge. Ellers blir det det sædvanlige: Det går meget godt - ja, jeg har det osse fint - kig op en dag! Og der er ikke en af dem, der mener det en skid, vel!

- *Når vi nu snakker om samværsformer, hvad ville du så gerne have ændret?*

- Ja, jeg savner bl.a., at man fik nedbrudt de der barrikader, der ligger. Selvom det er rare folk, så har man en tendens til at sætte sig ned i grupper, fordi man lige kender to mennesker. Der skal mod til at gå hen til nogle andre og sige: »Du ser sgu dejlig ud» - eller bare plante sig ned og prøve at komme ind i samtalen - altså rokere noget mere. Det må du have opdaget masser af steder. Det er de samme tre, der sidder samme sted hver gang.

Man kunne osse fx. sætte sig anderledes. En god samtale går sgu bedre, hvis man er tættere sammen og kan røre ved hinanden. Altså, det lyder som en skole for handicappede, ikke? Men jeg mener, hvor det sker helt naturligt. Hvor jeg ikke behøver at tage hensyn til, at jeg lever i et parforhold, hvis jeg har lyst til at tage om dig eller Marianne eller hvem faen det kan være. Det er en naturlig ting, men ikke noget, man skal skubbes ind i, for ih, hvor skal vi røre ved hinanden, for så er man sådan rigtig fri og lykkelig.

I det parforhold jeg har nu, der var der en aften, hvor Lillian var på arbejde, og festen gik på fuldt drøn, da hun kom hjem. Og jeg sad altså og var ret kraftigt involveret i en dame ovre på sofaen. Vi var kommet godt i gang med at snakke og røre ved hinanden og sidde og småfnise. Og så kommer Lillian ind ad døren, og hende jeg sidder ved siden af, hun stivner lissom en pind, og jeg tænkte »Gud, sikke noget pis!» Hvis jeg kan sidde og nusse hende, når Lillian ikke er her, så kan jeg kraftedme osse gøre det, når hun er her. At jeg så muligvis fik overspillet rollen en lille smule, er noget andet. Men jeg har ikke tænkt mig at lave min adfærd om, fordi der kommer et eller andet menneske ind ad døren, uanset hvor tæt jeg er knyttet til vedkommende. Der var selvfølgelig alle muligheder for at den anden skulle blokere, og det gjorde hun så osse. Konen kom ind ad døren, og det foregik i hendes hjem, på hendes sofa. Men så snakker man om det. Det har vi altså gjort. Jeg sagde, »Det var da helvedes til måde at reagere på», og hun sagde det samme til mig, for hun syntes, jeg reagerede lidt den anden vej. Når hun kommer her nu, så ryger hun sgu ikke ud af flippen, fordi Lillian kommer ind ad døren.

- *Syntes du osse selv, at situationen var lidt kunstig, siden du overspillede?*

- Det er da klart. Altså i det øjeblik hun blir stiv som et brædt, og ens kone træder ind ad døren - grebet på fersk gerning, det følte jeg nu ikke, men så sker der nu et eller andet. Og det kan jo heller ikke være helt urimeligt at tage hensyn til hinanden. Og jeg ved, at hverken Lillian eller jeg ville sætte pris på, at vi begyndte at ligge og bolle på gulvet med en anden, når den anden er til stede. Så kan man sgu gå hjem til den anden eller ind i et værelse eller en anden dag. Ikke fordi jeg

har noget principielt imod det, men hvis jeg skal skræve over dem, hver gang jeg skal på lokum, så kan det godt være, at jeg ville lade falde en bemærkning. Men der er jeg også lidt privilegeret, for jeg er betydelig mere polygam end Lillian er, men hun har da ikke lovet mig evig troskab.

- *Er mænd almindeligvis mere polygame end kvinder?*

- Jeg tror, det er tilfældigt, men sådan er det altså her. Men samtidig er jeg sikker på, at hvis Lillian møder en rar fyr - en hun synes det ville være spændende at gå i seng med, så er jeg osse sikker på, hun ville gøre det; men hun gider bare ikke med sådan en tilfældig, fordi det er smart. Osse fordi vi har det skide godt sexuelt sammen. Jeg synes, man får det bedre i sit parforhold, hvis man gir sig selv lov til at fungere lidt spontant udenfor.

- *Hvad er baggrunden for din situation i dag?*

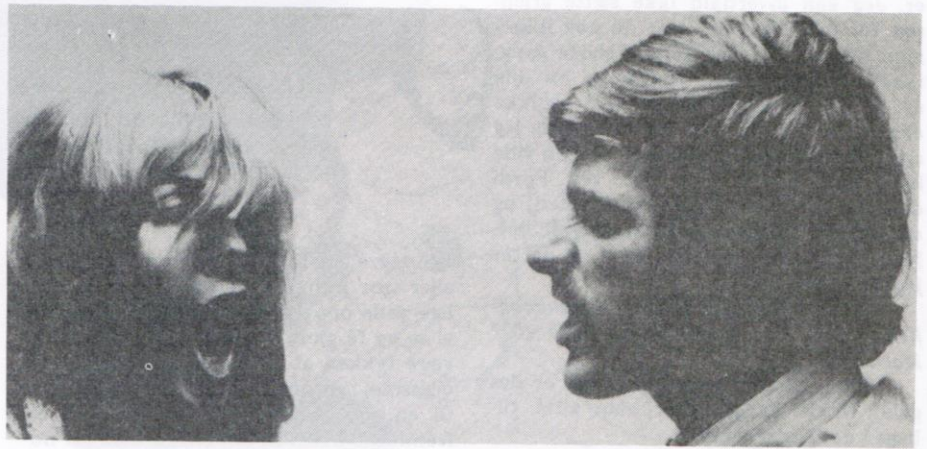
- Ja, det startede med, at jeg var 23 og Grethe var 22. Vi blev gift, og vi skulle have et barn og alt det der. Jeg startede i den bedste stil som den store mandschauvinist, simpelthen. Jeg kunne tillade mig lige hvad faen det sku være. Men der skulle være rent, når jeg kom hjem, og maden sku stå på bordet. Man så helst, at tingene var i orden. Og hvis der faldt en pige af hen ad vejen, det var jo godt nok, så havde man fået lagt en dulle ned. Det kunne jo godt bruges i en masse sammenhænge sammen med vennerne, ikke? Så det var helt acceptabelt. Men så skete der noget indeni knoppen på en efterhånden. Og så begyndte de her magtkampe. Der i starten, da kørte det egentlig meget godt, for der havde man de gamle mønstre at holde sig til. Grethe var helt overbevist om, at hun skulle holde sit hjem rent, for sådan var det bare - og jeg kunne bare drikke alle de bajere jeg ville, sådan var det osse bare. Og det kørte altså, men det var edermaneme en noget død tilværelse, den der. Så kom vi op og skændes ad helvede til, og det endte med korporligt slagsmål, og vi havde efterhånden fået et barn til, så det gik bare slet ikke. Vi blev sådan set enige om at flytte fra hinanden.

- *Hvad skete der med Grethe? Ændrede hun sig osse?*

- Ja, hun begyndte bl.a. at arbejde igen, og så skulle vi pludselig til at dele alt det i hjemmet. Og det havde jeg edermaneme svært ved at acceptere som mand. Og jeg følte heller ikke, vi havde nogen interesser sammen, og vi havde sådan set heller ikke noget særligt kønsliv. Der var osse kamp om det der: Om jeg ku få lidt og sådan - hvis jeg opførte mig pænt - en belønning, ikke! Og vi røg begge to på røven, da vi blev separerede, fordi det ku vi heller ikke klare. Jeg tror nok, det gik mest ud over Grethe. Så var vi separeret de her halvandet år, hvor jeg - da jeg havde været separeret et lille halvt års tid - så mødte jeg en anden, som jeg boede sammen med et år. Men så flyttede jeg sammen med Grethe igen, for

vi havde fået snakket om en masse ting, og vi havde jo altså de der to børn. Så flyttede vi sammen og blev boende sammen en fem-seks år til. Og der skete kraftedme næsten det samme. Det var en magtkamp, hvor hvis jeg gjorde noget, så sku' hun fandme osse gøre det, og sådan kørte det bare hele vejen igennem. Og da begyndte vi osse at kaste rundt med tingene, så vi fandt ud af på et tidspunkt, at det nok var smartest, hvis vi flyttede fra hinanden en gang til. Og nu har vi været fra hinanden i snart halvandet år. Og vi har det godt, når vi ser hinanden. Hun kommer her, og mig og Lillian tar hjem til hende og børnene. Her i forgårs var vi til drengens fødselsdag sammen med den øvrige familie, og det kører altså bare godt.

Mens jeg var gift, kunne jeg jo ikke gøre, hvad jeg havde lyst til, men det gjorde jeg jo altså bare alligevel. Der skete det, at man røg på røven - og så syntes Grethe osse hun skulle gøre, hvad hun havde lyst til, og så røg hun osse på røven. For der til sidst da var vi simpelthen aldrig hjemme begge to. Hvis jeg kom hjem, så gik hun, og så passede jeg børnene - og når hun kom hjem, så gik jeg. Så blev vi selvfølgelig ikke så meget uvenner, men det var uholdbart i længden.

- *Hvad fik du ud af den periode, for du oplevede åbenbart lidt af hvert?*

- Det var det der ejerforhold, jeg gerne ville helt ud af. Så man kan ha det rart sammen, men hvor man osse har muligheden for at gøre hinanden opmærksom på, at nu vil man sgu gerne være lidt alene, eller man har lyst til at gøre nogle ting. Det er skide rart, at man kan gøre nogle ting sammen, men det er da lige så rart, at man kan gøre nogle ting hver for sig.

Men for at vende tilbage til den der med selskabeligheden, så er jeg sgu begyndt med mænd jeg godt kan li, sådan at gå hen og ta om dem for at vise det, ikke. Men der får jeg altså nogle helt forfærdelige reaktioner nogle gange. Jeg ved ikke, om de ikke kan klare det, eller om de er ved at brække sig. Men jeg synes, det er godt man kan gøre det. Der føler jeg det sgu ikke ret forskelligt med folk, der er rare, om de er mænd eller kvinder.

- *Er det ikke en form for homoseksualitet, når man kan lide at røre ved andre mænd?*

- Jo, men jeg er da kraftedme ligeglad, hvad du kalder det. Det har jeg bare lyst til at gøre. Og jeg har opdaget, at der altså er nogle stykker, der har det på samme måde som jeg. Selvom de ikke går rundt med et flag og siger, »Jeg er homoseksuel«. Jeg har osse rørt ved homoseksuelle mænd, og det bliver oplevelsen da ikke dårligere af. Jeg har sågar omfavnet en græker. Det var simpelthen eksotisk!

Men det med homoseksualitet det er jeg da blevet beskyldt for nogle gange. Men jeg må sige, at jeg har ikke noget imod at ligge og nusse, men jeg føler mig ærlig talt ikke rigtig på toppen sexuelt.

- *Homoseksualitet kan jo osse være et større problem for omgivelserne end for en selv?*

- Ja, men så er jeg jo osse autosexuel, for jeg onanerer jo osse ind imellem. Jeg har nogle naboer herinde. Det er fire mennesker, der bor sammen, og så var der en af dem, der sagde, at hun sgu godt ku tænke sig at se en pornofilm, for det havde hun aldrig set. Så siger jeg, at det har jeg sgu heller ikke, men vi kan jo gå ind og se en, men så må det da osse være tilladt, at man sidder og tar på hinanden,

hvis man har lyst til det, eller onanerer. Men der kom altså nogle kraftige reaktioner, sådan noget det ku man ikke. Det ku man kraftedme gøre, når man kom hjem. Det eneste jeg kunne sige var, at det ku jeg sgu ikke se. For hvis jeg så en Gøg og Gokke film, så ventede jeg sgu da ikke med at grine, til jeg kom hjem, vel! Og formålet med at gå ind og se det, det må sgu da være at blive liderlig, ikke! Og så må der da for pokker gøres noget ved det. Det synes jeg må være rimeligt, at man sidder og bøffer den af på hinanden, eller hvad man nu kan finde på. Hvis man så synes, at det er noget forfærdeligt svineri i en biograf, så kan man jo bare blive hjemme. Jeg tror, at hvis jeg skulle gå ind og se sådan noget lort der, så ville det være en gruppe mennesker af blandet køn. Jeg ville ikke føle mig småkriminelt, hvis jeg gik ind og så sådan en film sammen med fire mennesker, og vi blev stangligerlige af det og så gik hjem og bollede, så det sprøjtede.

og måske osse gjorde lidt ved det i biografen. Ligesom hvis man ser en seriøs film, så går man hjem og snakker om den. Men det er meget mere legalt at sidde og sige, at lige der har man en anden opfattelse, og at man osse selv har læst en anmeldelse i Information. At man endda har læst den to gange, fordi man ikke forstod en skid af den første gang. Men det er jo, fordi det er nyt, og man er opdraget med alle de normer. Dem slæber man rundt på. Jeg kan mærke, at jeg reagerer, som min far reagerede. Hvor man siger nogle ting til sine børn, det må de ikke. Og så siger børnene, »hvorfor ikke?«. Og så siger man böh, ikke! Fordi det er simpelthen noget, der er røget ind i rygmarven.

- *Det er sagt, at mænd er pikfixerede og sexcentrerede. Er der noget om snakken?*

- Nej, det føler jeg ikke mere. Simplelthen. Men der har kvinderne jo fået den opfattelse, at de ikke bare vil bruges som nogen, man ligger og boller, og der har jeg da fået det på samme måde. Jeg vil da ikke bare bruges til sådan en gang orgasme og så smides væk bagefter, gud vil jeg ej! Og så meget tænker jeg heller ikke på sexualitet for øvrigt. For det første kan jeg ikke finde ud af, hvad det er. Jeg kan ihvertfald ikke sætte grænsen for det. Og - det tror du nok ikke - men den dag du var herude sidste gang, ikke? Vi gik en tur rundt om en lille sø, og der var jeg så hæmmet, at jeg ikke engang kunne røre ved dig, det havde jeg sgu lyst til. Og jeg tror heller ikke, du ville have haft noget imod det, vel! Fordi det var sådan en meget mørk aften, og der var nu alligevel noget lunt over det. Men det gjorde jeg altså ikke, og det er jeg sådan lidt ked ad.

- *Havde du haft samme betænkeligheder, hvis det havde været Tove eller Marianne?*

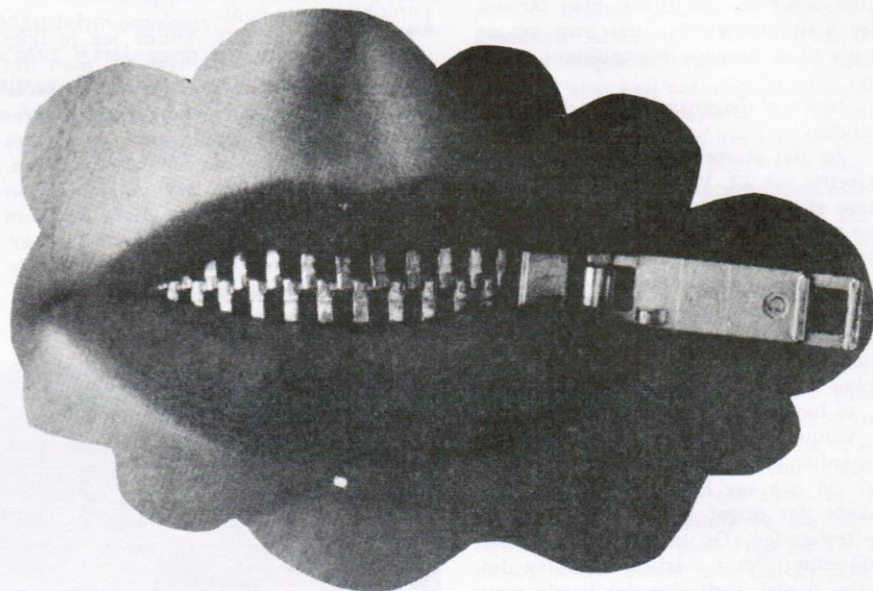
- Nej, det er nemlig det, der er det gale. Nogle gange ryger man altså tilbage i det gode, gamle.

- *Men det er jo også en undertrykt udtryksform, dette at røre ved hinanden - i forhold til fx. at snakke sammen.*

- Det er osse derfor man har fået en kniv og en gaffel, det er jeg helt sikker på. Men der er jo osse det, at selv i dag ryger man ind i den med, at man sidder og snakker godt sammen med en pige, og man ender sgu osse i en seng, ikke! Og så har jeg været ude for de sidste par år - og det har jeg faneme ikke været for - at så går jeg hen og bliver impotent. Det har jeg ikke været særlig flov over, selvom jeg synes, det er pisse ærgerligt. Men jeg er efterhånden blevet overbevist om, at de situationer, der opstår sådan, det er fordi jeg ikke har lyst til at få sexuel udløsning hver gang, jeg går i gang med det der. Det er simpelthen osse for at have det rart og mærke den den der kropsvarme og rigtig ligge og nusse, men der er man kraftedme på den, for rent refleksmæssigt kører den på de rigtige steder. Man har jo læst på sine bøger om erogene zoner, ikke! Så det ved vi alt om efterhånden!

- *Føler du osse, der blir stillet krav til dig i de situationer?*

- Ja, det kører på samme måde. Det er de vant til, og det er jeg vant til. Der går mange år for mit vedkommende, før den er helt væk. Men hvis det skal gå alt for meget efter en bestemt køreplan, så går jeg hjem. Jeg føler virkelig, der er krav fra kvinderne, lige så meget som der er fra mænd. Men jeg tror slet ikke, det er det vi vil. Det er fandme let nok at få en udløsning eller en orgasme, hvis man vil ha det. Jeg ved ikke, om det bunder i, at man vil eje hinanden en lille smule osse. Det der med at føle sig som en rigtig mand med en rigtig stor en på, det er jo dejligt, ikke! Og kvinden hun kan

sgu styre en mand i sådan en situation, eller tror hun kan det. Så jeg tror, vi er lige gode om det efterhånden. Og det må vi se og få gjort noget ved. Det må da fx. være lykken at kunne give den anden en orgasme, selvom man ikke selv har lyst til en. Jeg var engang sammen med en fremmed dame, hvor der sgu ikke var noget i vejen med erektionen, men jeg havde simpelthen ikke lyst til en udløsning. For så skulle man lidt til højre med den ene balde, og om jeg ikke kunne gøre sådan med den ene albue, og hun kunne bedst li det sådan, og jeg var totalt udmattet af at ligge og høre på alt det pis der. Og hun kopulerede jo kraftedme løs, så det peb om ørerne. Og da hun så var færdig, siger hun, »Skal du ikke ...?« - »Nej!«, siger jeg, »jeg tror jeg klarer mig, jeg har ikke lige behov for det nu!« Men hun var sådan virkelig tekniker.

- *Du har sagt, at folk keder dig. Det er jo lidt af en provokation. Hvad er meningen?*

- Ja, tag nu bare nogle kurser, jeg lige har været på, hvor jeg mødte en masse fine mennesker, og der var sgu mange af dem, der var rare og sådan noget. Men faneme hver gang man begyndte at snakke om noget andet end det, man sad og lavede lige her og nu - hvis man kom ind på deres familieforhold eller noget, ja, de kunne godt snakke lidt om det. Men jeg følte mig fandme, som om jeg levede

i 1388, simpelthen. Det var så strengt det program, der blev kørt for, hvad de kunne tillade sig, og hvad deres partner kunne tillade sig, og hvordan man havde det over for andre mennesker. De klappede simpelthen i, hvis man spurgte dem om noget personligt. Man havde at holde sig på måtten og arbejde 14 timer i døgnet. Der blev snakket meget om parcelhuse og om, at man skal skifte sin bil ud efter tre år. Og så de der nye køkkener, man kan købe. Det keder mig simpelthen til døde, hvis man ikke kan føre, hvad jeg vil kalde en normal samtale med folk. Men det drejede sig simpelthen ikke om andet end det lort der.

Jeg tror ikke, du kan ændre ret meget

ved folk, der er over 40, hvis de ikke selv er begyndt på det. Men du kan gøre en hel masse ved folk, som er yngre, fordi de har en anden opfattelse.

- *Hvordan har du det med kollektiver?*

- Ja, det har jeg et meget spøjst forhold til. For jeg havde ikke forestillet mig, at jeg ville flytte i parforhold en gang til. Men jeg gjorde det, fordi jeg syntes det hele var noget lort. Jeg lå og flød på hospitalet, og der blev jeg så forelsket. Den er lige til lægeromanen. Jeg blev forelsket i hende sygehjælperen, som kom og nulrede tær på mig om aftenen, og det sagde jeg så til hende. Og da opstod der de der forårsfølelser. Og der har vi været skide heldige begge to. Jeg kan heller ikke se, at der er noget galt i et godt parforhold. Hellere det end et dårligt kollektiv, det er vist noget, du selv har sagt til mig engang. Jeg ville sådan set osse gerne flytte i kollektiv, men det er vores parforhold bare ikke modent nok til endnu, for vi har nogle ting, vi skal have levet helt igennem først. Men Lillian er godt klar over, at jeg gerne vil flytte i kollektiv. Så blir det ikke som noget forsøg. Det blir fordi at så lever man bare i kollektiv. Jeg skal ikke ind som turist for lige at prøve det.

- *Du har snakket om en blandet basisgruppe. Du har været i to mande-*

basisgrupper i sammenlagt to år. Hvad ønsker du nu?

- Jeg vil gerne have en basisgruppe med begge køn, for det ligner mere min hverdag, og den må man kunne bruge til at have det rart sammen, plus at man må have et eller andet politisk sigte, altså noget med »hvad fanden vil du egentlig med din tilværelse?« Og det er skidesvært i et parforhold, så der må man have nogle andre mennesker omkring sig, som man er helt tryk ved. Det kan godt være, at det er svært at lave sådan en basisgruppe, men der må sidde andre, der tænker nogenlunde det samme. Behovet for at være lidt mere afslappede over for hinanden i stedet for at rende rundt med skuldrene oppe omkring ørerne.

Jeg vil ikke sætte pris på, at Lillian kommer med i den basisgruppe med det samme, det vil nok give nogle blokeringer. Hvis det stod til mig, så skulle sådan en basisgruppe gerne resultere i, at man lærte folk at kende, hvordan de bor, hvem de bor sammen med - sådan at det efterhånden går op i en større enhed. Så man derfra kan se, om der er basis for at starte en eller anden form for kollektiv. Men det er altså ikke det primære formål. Formålet må være at gøre noget ved sig selv, at være aktiv, fordi man kan se noget fornuftigt i at være aktiv.

Gruppen skal mødes ligesom en normal basisgruppe i starten. Og så når man har luret sig ind på, hvad fanden der egentlig interesserer en i hverdagen, så gøre noget ved det. Rent politisk kan man gøre noget, men jeg tror ikke, at det blir som DKP'ere eller VS'ere eller noget, der har med partier at gøre. Jeg tror, at en gruppe på 6-7 mennesker, de kan sgu godt gøre noget. Det kan osse være at hjælpe hinanden. Altså kan vi ha det godt sammen, så kan vi osse hjælpe hinanden med de problemer, der opstår. Ikke at vi skal virke som fru Nini og gi gode råd, men sådan lidt praktisk hjælp uden medlidenhed og alt det pladder.

De mennesker, der skal være med, skal vide lidt om, hvad de vil gøre ved deres tilværelse - nogle, der har nogle værdinormer, som ligger tæt op ad mine, og så kan man sgu hjælpe hinanden.

- Hvad er det for værdinormer?

- Det er, at man har lov til at give udtryk for, hvad man tænker og føler, uden at man skal være bange for at komme til at dumme sig eller få en kold skulder. Og så at man har et politisk sigte . . . jeg kender ikke rigtig noget bedre ord for det end politisk, altså hvad man vil med det samfund, man lever i, og hvad man skal gøre for at lave det om. Og ikke starte med teorierne helt derude ad helvede til, for der kan der alligevel ikke gøres noget. Ellers kan man sidde og snakke om det i tredive år, og det sker der altså ikke en skid ved. Men det er da svært at sige helt konkret, hvad man vil gøre - det kommer an på, hvad det er for nogle mennesker man møder. Men det kan jo ikke nytte, at det er nogle på 18 år. Jeg kunne godt tænke mig

folk mellem 25 og 50 år. 6-7 stykker, mere tror jeg ikke, vi skal være. Fx. 4 kvinder og 3 mænd eller omvendt.

Jeg vil gerne ha, at de mennesker virkelig indgår i min tilværelse på samme måde, som hvor jeg bor og Lillian. Jeg vil gerne kunne føle mig tryk ved dem. Jeg tror ikke, det betyder så meget, hvor man bor i forhold til hinanden. Nu den basisgruppe jeg var i først, der var en fyr - vi så sgu hinanden tit, og jeg kunne ringe til ham eller omvendt. Og jeg boede i Avedøre, og han boede ad helvede til ude på Vesterbro - det gav overhovedet ingen problemer.

Jeg kunne godt tænke mig, at der kom nogle folk fra den gruppe, nogle jeg godt kunne li, og så siger de: »Nå, vi blir her lige et par dage«. Altså folk, der ville stejle over, at jeg sagde, at nu flytter jeg lige hjem til dem et par dage, dem tror jeg slet ikke har noget at gøre i den basisgruppe. Men jeg har da osse nogle normer. Jeg synes fx. ikke, det er skide frisindet, fordi jeg ikke gider rydde op efter mig. Sådan nogle normer sætter jeg meget pris på, når folk skal fungere sam-

men, så man ikke bare overlader hele lortet til de andre. Der må man prøve at være fælles - osse om de ting. Eller hvis man føler, at de andre ikke har overskud, så kan man sgu osse godt gøre noget, selvom det ikke lige er ens tur. Det må være sådan noget, vi skal frem til, for ellers kunne vi jo lige så godt spille kort hver torsdag.

- Har du tænkt på, hvordan man i en blandet basisgruppe kan hindre, at det traditionelle spil mellem kønnene gentager sig?

- Det må man jo snakke om i starten. Og man må kunne komme ud over dette, at man kun laver alliance med et menneske, men kan gøre det med alle i gruppen. Det er noget andet, end hvis man er ude en aften og ved, at man skal faneme gå klokken et. Så går man til den. Men hvis man ved, at det her skal vare ved, eller at vi skal bygge noget op på lang sigt, så bliver det anderledes. Men jeg har i det hele taget svært ved at ta den måde at være sammen på med mennesker, jeg godt kan li. Man sover ikke sammen - man går bare hjem!

- Hvis du har ret i, at der er andre, som osse har lyst til at være med i en sådan blandet basisgruppe - hvad skal de så gøre?

- De kunne ringe til mig, PETER KRISTENSEN, (02) 62 07 87 - det ville jeg blive glad for!

invitation:

Bøsse Billeder

Dette er navnet på den udstilling, jeg har lavet med linoleumsgrafik, og som omhandler os bøsser og vores verden.

Billederne beskriver lidt den undertrykkelse vi er udsat for; og mere den frigørelse vi befinder os i. De handler om vores kropsfrigørelse, glæden ved at mærke andre mænd, og vore mange seksuelle muligheder. De handler om hvilke politiske aktionsformer vi bruger, og hvordan vi ser på vores kamp som sammenhængende med andre undertrykte gruppers kamp.

Udstillingen, der er på 20 billeder, lavede jeg i efteråret, og den har nu bl.a. været i bogcafeer, beboerhuse og på biblioteker.

Jeg lavede den for det første, fordi jeg elsker at lave billeder og fordi jeg er bøsse. Disse to ting passede meget fint sammen, fordi jeg herved kunne forene mine interesser med det politiske at skabe noget, der kunne nå ud over bøsseverdenen, til andre mennesker på en måde, der sjældent ses.

Vi har som bøsser her i landet brugt meget få udtryksmåder, ud over det skrevne ord, til at formidle vore synspunkter med. Derfor har billederne kunnet give noget nyt og godt, og nået nye steder hen.

TROR
DU IKKE
BØSSER
KAN
SKYDE
MED
SKARPT?
VI ER
IKKE
BARE
LADT MED
LØST
KRUDT!

Nu er det ikke mange reaktioner, man får på en udstilling, men det har alligevel været interessant for mig at høre alle de fine, kunstforeningsfolk, der har haft svært ved at forklare, hvorfor de ikke ville have udstillingen, eller se hvordan visse besøgende har sneget sig til at kigge på billederne! Det er kun få kommentarer som: »Pik», »Hvorfor gøre det til et problem?», »Det er noget lort», »ham der er sgu da bøsse!» o.s.v. jeg har fået på den seddel, jeg satte op ved billederne. En tavs reaktion i form af censur har jeg også oplevet fra en bibliotekar, der hver gang der kom mødre og børn til musikdramatik i udstillingslokalet, tog de billeder ned, hun syntes var forargelige.

Det dejligste har nu været at se folks ansigter, når de så på billederne, og deraf læse deres tanker! Jeg er sikker på mange har fået de tanker, jeg har ønsket, de skulle få af billederne.

Bøsser og bøsser

Du lille, sorte tjener der på jobbet i Paris,
fik set mig som en anden bag facadernes avis.
Du krøllede, sorthårede, venstrefløjsknægt i Rom,
der skriver mange steder for at lave verden om.
Du store bøf fra saunaen med sved og skræmte støn,
er vi nu ved at være klar til kamp for frie køn?

Du store »han» på lokummet, der sperm sku' sluge rådt,
og jer i Barcelonas bar der lo og dansed' godt.
Du ungarske flødedreng med slips og spidse sko,
der bag din skrivepult så ud som var du hetero.
Du USA's arbejdende journalist så sig,
så alle dig kan høre: hvad er det du kan li'!!

Du TV-skæg, hr. lattermild der skærmen fylder ud,
jeg så dig skamme dig i saunaen lille uden en klud.
I kønsløse, homofile herrer i tinget sad
med købte dukker, højt på strå, og pissed på vort had!
I kunstneriske top-folk med meninger til salg,
fra jeres side kan vi aldrig vente mandefald!

Nej det var
dig der gjorde op i skolen og fortalte hvem du var,
så forældre, børn ku' støtte dig da hetzen kom til svar.
Det er jer der diskuterer jeres følelser og liv,
der arm i arm på gaden trodser andres stik og riv,
og bøssekollektivernes lille lune hjem,
det er her vi henter styrke, det er jer der vises frem!

Bøsser bliver undertrykt af samfundet på mange måder og mærker dette dagligt på deres arbejde, på gaden, i familien og lovmæssigt, hvis de viser, at de er bøsser. Manglende oplysning og en reaktionær presse har skabt et billede af bøsser som ulykkelige, perverse og syge mennesker. Dette er selvfølgelig altsammen løgne, der tjener til at undertrykke os, så vi ikke nedbryder samfundets heteroseksuelle struktur.

Bøsser er folk, der lever under en konstant undertrykkelse, der gør, at de altid ved, at de er anderledes, og ved at det er deres seksualitet, der skiller dem ud. Derfor lever bøsser også i en special verden med egne mødesteder, egne normer og syn på mange ting.

Her findes både bøsser som accepterer samfundets pres og bøsser som tager kampen op!

Sammen med studenterbevægelsen i slutningen af 60'erne og den dermed større politiske bevidsthed, opstod der også nye konsrøllepolitiske bevægelser. Inden da eksisterede der her i landet kun en kvinde- og en homofil organisation, der begge navnlig arbejdede på at skaffe den borgerlige rettighed: Ligestilling.

Lesbisk Bevægelse, Kvindebevægelsen og Bøssernes Befrielses Front opstod og havde i modsætning til de gamle organisationer et socialistisk sigte; og så køn, seksualitet og privatliv sammen med de samfundssammenhænge vi mennesker befinder os i.

Disse bevægelser har nu groet sig stærke og har præget vores samfund!

Denne udstillings billeder er meget, hvad angår indholdet, et resultat af denne fælles bevidsthed og tilhørende praksis!

Ved udstillingen lå denne skrift, for at forklare hvilken sammenhæng disse billeder har:

OLE MORTEN NYGÅRD

DEBAT

Bøssebevidsthed eller hvad!!!

Bøsse moder:
Amanda Lear
Sado-masokisme og læder
Poppers
Porno og pikringe
Feminisme?

Et hjertens suk fra en skuffet lille bøsse!

Jeg er netop stået op af min seng, fordi jeg ikke kunne sove. Jeg lå netop og vendte og drejede en masse tanker inden i mit hovede, og jeg synes ligesom ikke, der er andet at gøre end at stå op og skrive noget af det ned. Derfor sidder jeg nu i min vindueskarm ved maskinen og skriver. Ved siden af min skrivemaskine står der en potteplante og en tube eksplorationscreme, og udenfor mit vindue er gaden grå og sjuppet. Klokkeren er over midnat, og alt er stille. Jeg ved, at noget af det, jeg nu vil skrive, vil irritere nogle af mine bedste venner, og at det må stå for min egen regning, men jeg håber, at det giver stof til diskussion og eftertanke.

Jeg lå og spekulerede på nogle af alle de ting, jeg ser ske i min verden - bøsseverdenen. Det er langtfra godt alt sammen. Jeg er bange for, at jeg ikke med helt god samvittighed kan sige, at vi bøsser er åh - så gode og bevidste. Selvfølgelig er vi da osse det på en masse punkter, men jeg synes ikke, det nytter noget, hvis vi søpper for meget rundt i vores egen selvtilfredshed. Vi bliver nødt til at se med kritiske øjne på vores egen verden osse. Hvis vi allesammen går rundt og fortæller hinanden, hvor godt alting er inden for vores lille kreds, ender det med, at vi tilsidst daler ned i et stade af uudholdelig egoisme, og derved kommer vi til at minde om den heteroseksuelle mandschauvenist, når han er værst; og det var vel ikke det, der var tanken med alle de smukke ord, vi havde til overs for os selv. Uden kritik og selvkritik kommer vi ikke længere, og jeg ville personligt nødtigt se bøsseverdenen sidde fast der, hvor den i gennemsnit befinder sig i dag.

Det er naturligvis de negative ting, som jeg vil prøve at trække frem her; jeg burde måske sige: de ting, som JEG anser for at være negative, for ikke at drage andre til ansvar for mine udtalelser. Som noget af det første vil jeg drage et fænomen frem, som for tiden nyder stor interesse inden for bøsseverdenen: sado-masokismen.

Piskesnært og lænkeraslen . . .

Når man kommer på en bøssebar i dag, kan man ikke undgå at støde på folk, der går omkring klædt i lædertøj, og med nitter, kæder og lænker fordelt rundt omkring på deres dress. Vel vidende, at der findes undtagelser, vil jeg påstå, at man næsten med sikkerhed kan regne med, at de pågældende personer er sadister, masokister eller evt. begge dele. Dette lader til at være ret almindeligt i dag blandt bøsser. Faktisk er der noget, der tyder på, at den slags ligefrem er ved at danne mode, hvis det ikke er blevet mode forlængst. Nu er mode jo et begreb, der burde få maveindholdet til at vende sig en omgang på de fleste fornuftigt tænkende mennesker, men det kan da godt være, at fornuftige mennesker er lidt af en mangelvare i dag, og har måske altid været det. Under alle omstændigheder vil jeg have den frækhed at påstå, at de mennesker, der sværmer for læder, sadisme og masokisme befinder sig langt borte fra alt, hvad der hedder fornuft og ikke mindst bevidsthed, hvis man ellers tør anvende dette efterhånden så slidte og fortærskede begreb. Jeg ved godt, at vi selv render rundt og skriger på respekt fra de heteroseksuelle, et krav vi aldrig må slippe - og mange vil her sikkert indvende, at vi skal være tolerante overfor hinanden i bøsseverdenen. Men jeg vil sige, at på dette punkt nærer jeg absolut ikke den mindste trang til at solidarisere mig med nogen af de personer, der er tale om; der er INGEN grund til at være tolerant over for sado-masokister!

Der kan aldrig være nogen rimelig grund til at glorificere hverken trangen til at underkaste sig eller trangen til at underkue andre!

Trangen til at underkue andre, til at volde andre smerte, er efter min mening dybest set et udtryk for en bundfacistisk tankegang, og giver sig næppe udelukkende til kende under den seksuelle akt, men må anses for at have stor betydning for adfærden hos de personer, der nærer denne trang.

Trangen til at underkue sig selv, til at lade sig udsætte for smerte, er ikke mindre negativ, da den i allerhøjeste grad er medvirkende til at gøre det lettere for facismen at blomstre op og komme til udtryk, og det er ikke kun i sengen, men også i livet uden for denne.

Jeg er da godt klar over, at dette er nogle uhyre firkantede postulater, som ikke lader sig forklare så enkelt, som det her er tilfældet; men jeg mener selv, at der må være noget om sagen. Vi bøsser skal passe på, at vi ikke ukritisk tager imod alle de nye udtryk, der kommer, og i særdeleshed ikke sværme for denne afskyelige macho-mode, med alt hvad den indebærer af læder, lænker, pisk og body-building, som osse har nær tilknytning til sado-masokismen. Jeg har svært ved at tro på, at der virkelig er tale om en ægte, dybtfølt sexuel trang, der nu blusser op i så overvældende mange mennesker på en gang - der MÅ være tale om et latterligt modefænomen, skabt af smarte forretningsfolk!

Amanda Lear - feminisme???

Et andet »smart« fænomen i bøsseverdenen er den vesttyske sangerinde Amanda Lear, om hvem det påstås, at hun i virkeligheden er en omopereret mand, og at man skulle have fundet hendes gamle soldaterpapirer. Det kunne da osse tyde på, at der er noget om snakken, for når man studerer et af hendes pladeomslag nærmere, kan man ikke undgå at lægge mærke til de bemærkelsesværdigt lange arme og hænder, samt de mandige træk i hendes ansigt og flere andre ting. Pladen med hende har gået sin sejrsgang på de fleste bøssebarer i Europa. Over alt pludrer man om Amanda Lear og omtaler hende som den *opkørte kone!* Plidder-pladder-pølsesnak. Jeg har ikke svært ved at forstå kvinder, der kommer til at føle sig ladt i stikken af de bøsser, som sværmer for Amanda, og hvis solidaritet de var blevet lovet. Selv

om jeg føler mig som bøssefeminist kan jeg ikke se mig i stand til på nogen måde at identificere mig med hende, for den »feminisme«, hun lægger for dagen, er ligeså »bevidst« som den pisk, hun står og svinger på omslaget til pladen, der har den hjertevarme titel: »Sweet Revenge« - sød hævn!

Bevares, jeg har selv lyttet til pladen og bedt om at høre den til private fester, bedre er jeg ikke. Men det har altid givet mig en flov smag af pop og flop og penge bagefter - ikke mindst hvis jeg har kommet til at deltage i en af de mange samtaler, der har kørt omkring hende i et rosende tonefald, og dem er der desværre alt for mange af. Det kunne tyde på,

at nogle mennesker, ind imellem deres berettigede trang til fest og pjat, har glemt at gøre tilstrækkelig plads for deres kritiske sans. Amanda Lear er ikke det fjerneste bedre end alt det andet talentløse, monotone og bevidsthedsudslettende plastic-musik, der i dag lanceres på kapitalismens store scoop; disco-musikmarkedet!

Luk øjnene op, veninder!

Jeg kunne således fortsætte med at opremse modefænomener, der i dag truer med at kvæle al vågen kritisk sans på bøssefronten, men jeg gider ikke mere. Det jeg vil sige med dette her er, at vi

bøsser *aldrig* må glemme at være på vagt, og ikke blindt acceptere, alt hvad vi ser, som har med bøsser at gøre. Klassekampen skal i højeste grad føres mod patriarkatet og kapitalismen, det kan de fleste selvfølgelig kun være enige om i vore omgivelser. Men vi må ikke glemme, at klassekampen *osse* skal føres blandt os selv; den begynder med os selv, og kan ikke for alvor føres mod andre, før vi gør op med os selv, om vi nu osse er så gode, som vi gerne vil tro.

Og glem ikke, at undertiden går tolerancen og bevidstløsheden hånd i hånd! Skyd mig ikke!

Flossie Fløjlstunge
Knud Thøge Sørensen

ROSEKSUELLE MÆND PÅ VENSTREFLØJEN HETEROSEKSUELLE MÆND PÅ VENSTREFLØJEN

Udrådte fodformede. Traditionelle fløjls- og cowboybukser. Polarfrakke med tilhørende refleksbrik. Viltre 'Che' krøller. Ansigtet gemt i fuldkæg. Akademiker i batikfarvet arbejdstøj a la proletarisk mode. En pseudo-imitation af håndens arbejder. Udadtill sikker holdning. Intelligente, let kølige, fraværende, seriøse øjne. Ofte omkranset af et par dyrt designede, metalindfattede briller. Her er ingen fjas og pjank, han er nemlig en åndens mand.

Det er ham, jeg kæmper side om side med i den revolutionære kamp hen mod et socialistisk samfund. Men jeg kender ham ikke, kun hans ydre fremtoning. Er det ham, der efter revolutionen vil forfølge og internere mig og mine bøssekammerater i koncentrationslejre?

Når jeg i samvær med heteroseksuelle mænd indgår i en funktion, f.eks. på arbejdspladser, weekend seminarer, som sympatisør i arbejdskonflikter o.l., og fremstår som politisk, bevidst bøsse bliver kollektiv kommunikation øjeblikkelig besværliggjort. Ytrer jeg mig i en evt. debat, tvinges jeg ofte til at manifestere mig ekstra kraftigt for ikke igen demonstrativt at blive ignoreret. Ved festlige lejligheder, 'hvor alkoholen flyder ind og forstanden går ud', slækkes der som regel på forholdet til bøsser. Man kan næsten her opnå status som en kuriositet, fordi bøsser er morsomme og underholdende i kontrast til heteroernes fantasiløshed. Mænd har ofte den opfattelse, at det eneste, bøsser er ude på, er at voldtage dem. De går åbenbart rundt med det indtryk, at en bøsse ukritisk rekrutterer sine seksuelle partnere uden nogen form for følelsesengageret kriterium.

Bøsseskræk? Hvorfor bliver der taget så voldsomt afstand fra de følelsesmæssige og intime kontakter mellem heteroseksuelle mænd? Er det angsten for den Tornerose-slumrende, latente homoseksualitet, der virker hæmmende? Er det de småborgerlige normers kvælning af den frie seksuelle udfoldelse, og de snævre grænser for tolerance som 'rigtige mænd' underlægger sig for at forholdet udadtill tegner et legitimt, moralsk, forsvarligt billede? Eller den sædvanlige stupide 'mand ved mand og skulder ved skulder' jargon. Tænk, hvis jeg skulle falde så dybt at blive bøsse, næ'h, så vil jeg få'me hellere skyde mig en kugle for panden.

Den moralske illegitimitet der lægges i tætte følelsesladede relationer mænd og mænd i mellem, tvinger os til at undertrykke vore elementære menneskelige behov. Som kompensation for 'det tabte

land', konkurreres der på et personligt plan i bitre magtkampe og fælles specialisering i undertrykkelse af kvinder og børn. Hvor længe skal der endnu gå for heteroseksuelle mænd på venstrefløjnen tør være med til aktivt at nedbryde så destruktive kønsmoralnormer til fordel for vores fælles trivsel og eksistens.

Det er synd for dig. Jeg gjorde det kun for din skyld, sagde en officielt 'hetero' fyr til mig, efter at vi havde bollet sammen på et weekend seminar. Blot eet af mange eksempler på den sædvanlige repressive tolerance. Der stod han den 'store, stærke, ensomme' og forsøgte at bære sin byrde med foregølet selvsikkerhed.

Jeg nægter at indgå i jeres snævre maskuline samværsformer, før I begynder at ændre indstilling til at arbejde med jeres kropsfunktioner. Jeg får det følelsesmæssigt dårligt, når jeg er sammen med jer. Ikke fordi jeg fundamentalt hader jer, men jeg afskyr jeres forstenede, konkurrerende kommunikationsformer, — hvem har den største teoretiske indsigt — jeres berøringsløse samvær og manglende øjenkontakt. Kort sagt, jeg tager kraftigt afstand fra 'de kropsløse mænds' disintegration af intellekt og kroppens funktioner.

Den ideologiske, kønspolitiske kamp er en nødvendig del af kampen for et socialistisk samfund, hvis vi ikke skal ende i en situation, hvor frigørelse kun bliver et spørgsmål om økonomi. Det har hidtil været almindeligt at betragte politisk praksis og personlig frigørelse som to isolerede områder. Det personlige område er ligeså politisk som den såkaldte 'storpolitik', og det drejer sig om at ophæve denne adskillelse. Derfor skal den kønspolitiske kamp nødvendigvis opprioriteres til samme niveau som den økonomiske kamp.

Den personlige frihedskamp skal udvikles sammen med den økonomiske frigørelse, det giver udviklingen den længe tiltrængte 'homo'genitet på venstrefløjnen, så vi efter revolutionen kan stå som hele, stærke individer sammen med lesbiske, kvinder og børn. Vær ikke så naive at tro, at den personlige undertrykkelse forsvinder af sig selv efter en socialistisk magtovertagelse.

Tænk på hvor varmt og rart vi kunne få det, hvis vi spillede pik sammen. I stedet for at udspille hinanden i 'magtens søde kløe'.

Love,
Peach Melba

8. MARTS

-kvinders internationale kampdag

Som de fleste nok ved, blev 8. marts officielt indstiftet som kvindernes internationale kampdag af Clara Zetkin på en kvindekonference i København i 1910. I første omgang skulle dagen slå til lyd for kvindernes stemmeret. Senere (1921) blev det til arbejderkvindernes internationale kampdag og i 20'erne og 30'erne var det især kvinder fra kommunistiske partier og deres sympatisører der fejrede dagen. Efter 2. verdenskrig gik traditionen lidt i sig selv, men med kvindebevægelsens udvikling fra starten af 70'erne er den internationale kvindekampdag blevet genoptaget og efterhånden udvidet til at omfatte flere og flere aspekter af kvindekampen

I Danmark har vi fejret 8. marts på mange måder: demonstrationer, aktioner, møder, aftenfester. For hvert år har flere og flere partier, fagforeninger og kvindeorganisationer vist interesse for dagen, men samtidig har det vist sig meget vanskeligt at blive enige om, hvordan et samarbejde kunne forme sig. De forhandlingsmøder vi har haft de sidste par år har været kedelige tovrækkerier og lignet forsøg på at reducere 8. marts til en brik i det politiske magtspil på venstrefløjen. Den solidaritetsstemning og fællesskabsfølelse vi forbinder med kvindesamvær og kvindesamarbejde har været meget svær at spore på disse møder. En stor del af årsagen er at de fleste organisationer møder op til forhandlingerne med færdigpakkede programmer for dagen. Der er måske en enkelt parole hist og en lille detalje pist at sælge ud af, men hovedlinierne er lagt.

En af de beslutninger som på forhånd er taget er hvilken samarbejdsform vi skal benytte. Det paradoksale er at vi alle indledningsvis gør opmærksom på vigtighe-

den af et så BREDT samarbejde som muligt og at vi alle råber på ENHED, men når vi når til definitionen af disse 2 begreber viser konflikterne sig. Det har været et gennemgående træk at DKP (og deres sympatisører) ønsker at så mange som muligt — og heri ligger det brede ved arrangementet — slutter op om deres politik eller dele af den. Argumentet er at "enhed" betyder "det som vi alle kan blive enige om". Det vil altså sige at alle de områder af kvindekampen som vi er uenige om, alle de områder af kvindekampen som nogen organisationer aldrig har taget stilling til — dem kan vi sandelig ikke ytre os om 8. marts. Det vil bare forvirre mener de!

Det som i praksis bliver konsekvensen af dette "enheds" arbejde er at hele kvindens undertrykkelse i hjemmet, hele den ideologiske side af kvindekampen — vores kamp for en anden tilværelse, vores kamp for andre måder at forholde os til hinanden på, vores kamp for en ægte kærlighed til os selv og andre kvinder, den bevidst-

hedsmæssige kamp for en ny kvindeidentitet bliver glemt (eller gemt).

DKP og deres sympatisører ønsker en samarbejdsform hvor vi bruger den største del af 8. marts forberedelserne på at diskutere de enkelte paroler, indtil enighed (eller splittelse) opnås. Vi ved at problematikker som dobbeltarbejde, hjemmearbejde, lesbianisme, alternativ kvindekultur ikke har været diskuteret i fagforeninger — endsige DKP. Vi ved vi er uenige om hvor vidtrækkende dagsaktuelle krav vi skal stille fx. om barselsorlov. Vi ved det. Vi ved det. Og DKPerne ved det osse. Alligevel påstår de altså at deres model vil sikre et BREDT samarbejde.

Vi mener at de tager fuldstændig fejl. Vi må erkende at de færreste organisationer har en politik på alle områder. Vi er ikke enige om hvordan kvindekampen skal føres. Derfor mener vi at parolefrihed er den eneste måde hvorpå vi kan sikre et BREDT samarbejde, hvor alle aspekter af kvindekampen kan komme frem og hvor alle organisationer der fører kvindekamp kan deltage. Altså ved at give de enkelte organisationer mulighed for at møde op med deres særstandpunkter (i form af signerede paroler) uden at alle organisationer behøver at have taget stilling til disse. Gennem minimumsgrundlaget udtrykkes vores ENHED — vores vilje til at bekæmpe kvinderundertrykkelsen. Parolerne må IKKE gå imod dette minimumsgrundlag, men gerne ud over.

Vi havde jo håbet på at det i år var blevet vedtaget at benytte denne form, fordi vi virkelig ønsker at 8. marts skal være en BRED manifestation af HELE kvindekampen og ikke kun dele af den. Det er rigtigt at fremhæve hvor hårdt kvinder rammes på arbejdsmarkedet netop nu, hvordan det i høj grad er kvinderne der kommer til at betale for krisen. Af samme grund har Rødstrømpebevægelsen siden sommeren 78 arbejdet med temaet "Kvinder og arbejdsmarkedet" — MEN vi vil ikke på noget tidspunkt se kampen på arbejdsmarkedet isoleret eller uden sammenhæng med vores øvrige livssituation, med den ideologiske undertrykkelse.

Enden på uenighederne måtte i år føre til at der blev dannet to samarbejdsgrupper:

1) DKP, BUPL, BOSL, PL, PMF, LAH, DGS, DUS, LAK, DKU, KAML, Kvindefronten, Danmarks Demokratiske Kvindeforbund og KAP (sidstnævnte har nu trukket sig ud af samarbejdet)

og

2) Rødstrømpebevægelsen, Lesbisk Bevægelse, RSF, SF, Thilderne, Kvindehøjskolen, Kvinder over 40, De flyvende Koner, Dansk Kvindesamfund, Kommunistisk Forbund, Mellempfolkeligt Samvirkes kvindegruppe og Forbundet af 48.

Vi arbejder nu videre under et minimumsgrundlag med parolefrihed, de andre forhandler . . . og forhandler . . . og forhandler!

For os står et meget vigtigt spørgsmål tilbage: er basis (medlemmerne) i organisationerne overhovedet enig i de synspunkter som deres repræsentanter lægger

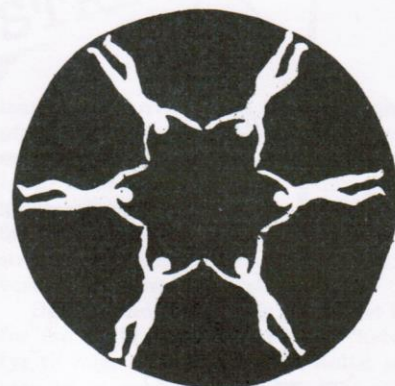
frem? Som enkeltpersoner har vi i forhandlingsgruppen fået meget dårlig smag i munden over vore fagforeninger — for vi er jo naturligvis osse fagligt orienteret. Vi synes det er meget betydeligt at basis ikke er med i beslutningsprocesserne. Strukturen er så kompliceret, så pyramideformet at de enkelte kvinder i organisationerne end ikke er med til at tage beslutningerne omkring den 8. marts. I hvor mange af de deltagende organisationer er 8. marts blevet diskuteret i kvindegrupper (hvis der overhovedet eksisterer sådanne)? Har kvindepolitiske spørgsmål nogensinde været nede og vende i basis? Kan det være rigtigt at konsekvensen af at hele den ideologiske side af kvindeundertrykkelsen endnu ikke er blevet taget alvorligt op til debat skal være at den overhovedet ikke bliver nævnt på en international kvindekampdag? Den undertrykkelse som alle kvinder uanset fag, uanset livssituation oplever hver eneste dag bliver karakteriseret som uvæsentlig — ja, en af forhandlerne påstod endog at den slags kunne kvinderne ude på fabrikkerne ikke forstå.

Hvordan kan hun ha' mandat til at udtale sig sådan? Som om kvindelige fabriksarbejdere ikke kender til dobbeltarbejde eller sexismen! Hvem er det egentlig der tager de kvindepolitiske beslutninger i fagforeningerne og i partierne?? Det er i hvert fald ikke kvinderne i basis!! (De konflikter som for tiden vender i VS er et tydeligt eksempel herpå). Oftest er det mændene der har mulighed for at være fagligt/politisk aktive og derved få indflydelse på den politiske linie. En anden årsag til dette er den opdragelse til passivitet og mangel på selvtilid som ligger i kvindrollen, der bevirker at det oftest er mændene der tager ordet (og beholder det et par timer) i større forsamlinger.

Vi må som kvinder kræve selv at tage de kvindepolitiske beslutninger. Vi kan ikke længere finde os i at nogen mænd eller mandsdominerede fagforeninger/partier kommer og fortæller os at kvindekamp og ideologisk kvindeundertrykkelse ikke hænger sammen. Vi må vise igen og igen at tingene hænger sammen og fastholde at kvindekampen er en kamp der

inddrager alle de livsområder hvor kvinder er undertrykt. Dette gælder ikke bare den 8. marts, men hver eneste dag!!!!!!

Eva og Gudrun
Rødstrømpebevægelsens
8. Marts Gruppe

Kvinder i krisetider

THILDERNE blev startet på Dansk Kvindesamfunds landsmøde i 1970 af nogle kvinder, der ønskede at arbejde med kvindesagen på en ny og personlig måde.

Kun kvinder kan blive medlemmer

THILDERNE har ingen formålsparagraf, men et arbejdsgrundlag, der revideres på halvårsmøderne, der er den højeste besluttende forsamling.

Hvis du vil vide mere om **THILDERNE**, så kom til et introduktionsmøde. Oplysninger om **THILDERNE** fås hos Kirsten Marager, Engelsborgvej 28 D, 1. th., 2800 Lyngby, tlf. (03) 28 07 01.

THILDERNE er en del af den feministiske kvindebevægelse. Vi arbejder hovedsagelig med vores personlige bevidstgørelse, fordi en bevidstgjort kvinde er en revolutionær kvinde.

Den enkelte kvindes undertrykkelse i hjemmet, seksuelt og på arbejdsmarkedet er ikke en privatsag, men politisk.

Vi ønsker frigørelse fremfor ligestilling, fordi alle bestræbelser på at opnå ligestilling er en cementering af det bestående.

THILDERNE sætter kvindekampen over klassekampen. Et klassedelt samfund er ikke et feministisk samfund, et såkaldt socialistisk samfund behøver heller ikke at være det, kampen for det feministiske samfund er derfor den mest omfattende.

Vi arbejder for et alternativt samfund MED et arbejdsmarked, hvor produktionen er tilpasset menneskelige hensyn — og ikke omvendt

MED 6 timers arbejdsdag for alle

MED barselsorlov sikret både kvinden og hendes eventuelle samlever

MED gratis børneinstitutioner

MED gratis seksualvejledning og prævention for kvinder og mænd.

Kvindebevægelse og krise

Kapitalen er i krise, ingen tvivl om det. Vi har alle både hørt, set og læst, om alt hvad det fører med sig. Jo mere omfattende krisen er i et samfund, jo tydeligere anes fascismen bag den demokratiske overflade. Alle de pressionsgrupper, der har haft tålelige vilkår i de gode tider, bliver pludselig en ekstra fare for samfundet og alle midler sættes ind i forsøget på at få disse grupper til at opløses eller holde kæft. Hvis det danske samfund åbent erkendte sin fascisme, kunne der blot nedlægges et forbud mod gruppernes eksistens. Men magthaverne forsøger, så længe som muligt at holde skindet på næsen og illudere demokrati, hvorfor de er nødsaget til at benytte andre midler i kampen mod pressionsgrupperne.

Hvad så med kvinderne, kvindebevægelsen og de synspunkter, vi har forfægtet. Helt klart er det, at bevidste kvinder kommer dårligt ud af det med et samfund i krise. Alle de fine ord om kvinder ud på arbejdsmarkedet og børn på daginstitutionerne, er pludselig uden værdi, idet de blot betyder, at tallene over arbejdsløse stiger.

Konkrete faglige indgreb

Fra politisk hold forsøger man med al magt at få kvinderne hjem. Der er mange eksempler. Børnepasningscirkulæret, som bygger på begrebet »stå til rådighed for arbejdsmarkedet», og som gør livet særdeles vanskeligt for dem, der har børnepasningsproblemer, er blot et af mange. Der kan også nævnes det lovforslag an-

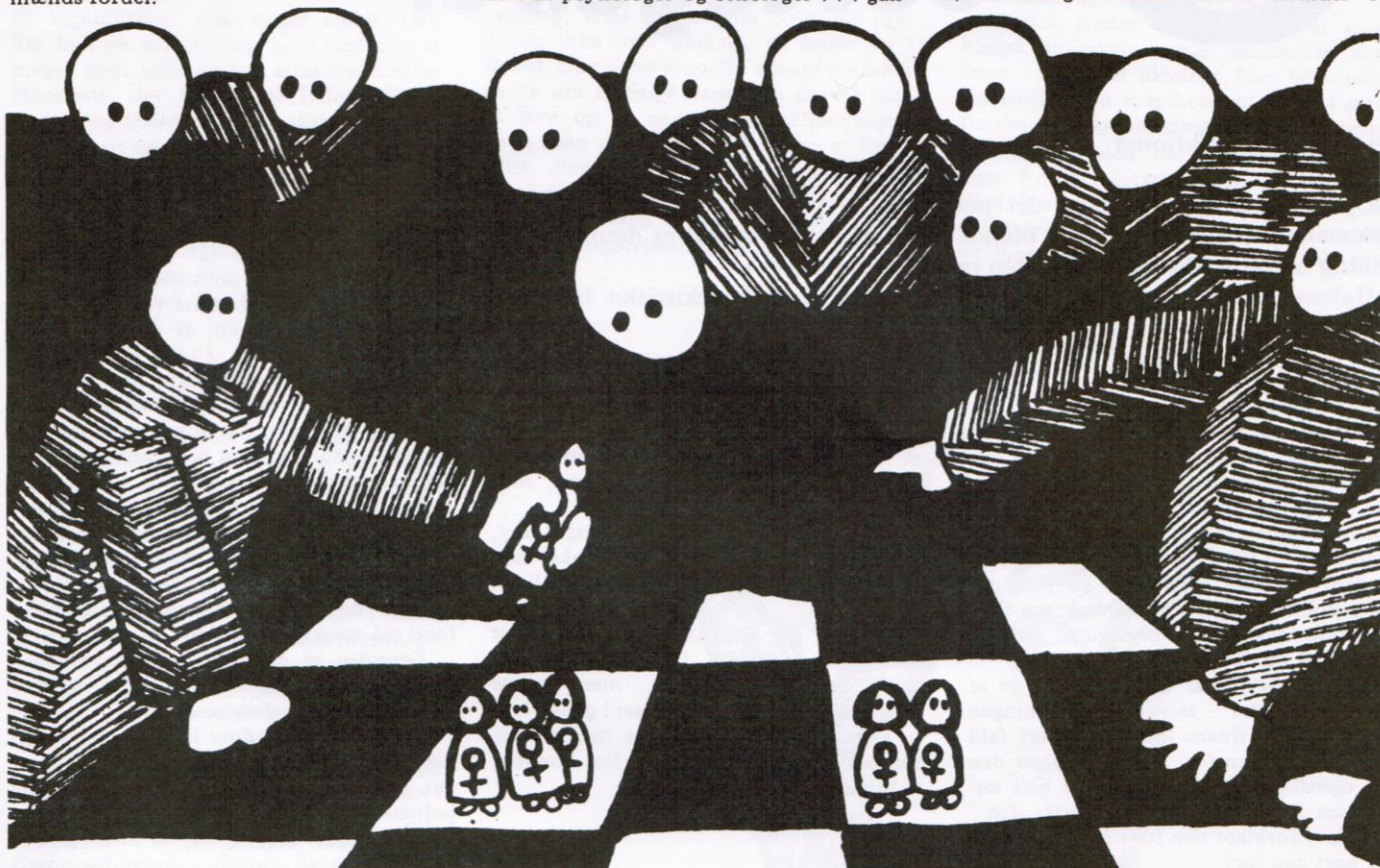
gående 26-ugersreglen, som kommer til at betyde, at de unge og kvinderne, som er de sidst ankomne på arbejdsmarkedet, for det første udelukkes fra retten til dagpenge, og for det andet fremover hindres i at komme ind på arbejdsmarkedet. De tanker, der er fremme om en central registrering af arbejdsløshedsforsikrede kan komme til at betyde, at arbejdsgiverne frit kan vælge de personer ud, som de mener, har de bedste egenskaber, hvilket utvivlsomt vil falde ud specielt til unge mænds fordel.

vores oprør mod systemet ville skrumpes ind til at blive en diskussion om, hvorvidt vi skulle have varm eller kold mad! For kvinders vedkommende var sagen klar: »stop orgasmeræset» og bliv »naturlige» kvinder. Ligeledes fik artiklen klart givet udtryk for at det at elske nøje hænger sammen med mand/kvinde-forholdet, idet homoseksuelle aldrig vil kunne opnå den »dybe, sande tilfredsstillelse». J. Chang havde i øvrigt skrevet en bog om emnet, som blev varmt anbefalet af psykologer og sexologer . . . gan-

problemer nu igen!» sagt med et usigeligt træt udtryk i øjnene, og andet af lignende karakter.

Kvindebevægelsen i defensiven?

Det er klart, at alle disse angreb indvirker på kvindebevægelsen. Uanset hvor bevidste vi er, og hvor klart vi gennemskuer mekanismerne, kan det ikke undgås, at vi på en eller anden måde reagerer. Og der er ingen tvivl om, at det er den modstand, vi møder, som er skyld i, at mange førhen aktive kvinder i

Videnskaben og massemedierne

Det er også klart, at når samfundet er i krise, benyttes videnskaben i kampen mod kvindernes frigørelse. Selv om mange selvfølgelig har indset, at videnskaben er et våben i hænderne på magthaverne, kan videnskabens udtalelser ikke undgå at forstærke den tendens, der er til undertrykkelse af pressionsgrupperes meninger i krisetider. Vi behøver blot at tænke på psykologernes nu genoptagne teorier, om barnets afhængighed af EN MODER, eller på den amerikanske forsker, som har fundet ud af, at mænds og kvinders forskellige hormoner betinger deres »natur».

Ligeledes er det vigtigt formagthaverne at have så stor kontrol med så stor en del af nyhedsformidlingen, som tilfældet er. Radio, fjernsyn og aviser udvælger deres artikler og udsendelser med omhu. Det er ikke så længe siden Politiken bragte en artikel af en mandlig kineser, J. Chang, hvis essens var »spis, elsk og vær glad». Fantastisk som den artikel passer ind i en krisetid, det ville nemlig være sagen, hvis vi alle sammen blot spiste, elskede og var glade, idet

ske tankevækkende!

Et udtryk for krisen er det også, når rigspolitichef Heide - Jørgensen praktisk talt uden følger kan udtale, at man indenfor politiet klart foretrækker mænd for kvinder, grundet kvinders svagere fysik, samt eventuelle graviditeter. Udtalelsen er klart i strid med loven og egentlig havde man vel en fornemmelse af, at i det mindste de, der forvalter loven, selv overholder dem, eller at overtrædelsen i hvertfald sanktioneres. Det er åbenbart et spørgsmål om, hvilke love det drejer sig om, og hvem der overtræder dem. Alligevel er det værste ved den sag, den reaktion, den har fremkaldt hos de enkelte samfundsborgere. Hovedindtrykket er, at alle de, der har siddet tilbage trukket og skumlet over kvindebevægelsen, men som ikke i de »gode» tider har turdet åbne munden, pludselig har set chancen for at få luft for deres harme. Hele måden, den sag har været behandlet på, får en til at tvivle på, om kvindebevægelsens synspunkter overhovedet er nået ud i samfundet.

Der er også andre måder, magthaverne forsøger at stoppe kvindebevægelsen på. F.eks. bemærkningen: »Ah, kvinde-

bevægelsen langsomt trækker sig tilbage fra arenaen. Hele det net, der strammes omkring os, bevirker, at mange begynder at tvivle eller bliver bange. Endvidere er det klart, at den totale mangel på sejre for kvindebevægelsen medfører træthed og opgivenhed.

Dette er netop samfundets hensigt. Under højkonjunkturer har kapitalen råd til at være large, og derfor er det lettere for os at vinde en sejr. Når vi reagerer på krisen med at blive mindre slagkraftige, behøver magthaverne ikke at gå til de yderste konsekvenser, som ville betyde, at den demokratiske fernis sprækkede.

Det er faktisk nu, hvor vi er ved at tabe modet og er kørt trætte, at vi virkelig må stå sammen og afsløre de midler, der benyttes imod os for at svække vores kamp. En sådan afsløring vil sikkert medføre, at systemet vil anvende endnu hårdere midler for at knække vores modstand. Men magtanvendelsen er ikke udelukkende negativ, idet den forhåbentlig vil kunne få det såkaldt tavse flertal til at gennemskue systemets urelle hensigter og mangel på demokrati.

Tilderne

og de kønspolitiske bevægelser

Anarko - abstraktioner

»Opmærksomheden på, at det personlige er politisk, har altid været et element i anarkismen. Men blandt de anarkistiske mænd er denne tanke aldrig blevet praktiseret på nogen meningsfuld måde.»

»Helene Ellenbogen i »Kvindebevægelsen og den Anarkistiske Impuls«, trykt i Seksualpolitik nr. 3-4 1978.

»Det politiske og det personlige kan ikke adskilles«, - sådan lyder et af vores kæreste slagord. At det »altid har været et element i anarkismen« passer ganske vist ikke; men det er et almindeligt element i mange nulevendes opfattelse af anarkismen.

Prøv at læse sætningen en gang til: »Det politiske og det personlige kan ikke adskilles« eller: »Det personlige område er politisk og det politiske personligt«.

Sandsynligvis har du - siden du jo er læser af bladet - selv udtalt sætningen nogle gange i tidens løb, og i hvert fald har du hørt den før. Men hvad siger den dig egentlig? Hvis du skal være helt ærlig, kan du så sige, at du forstår den - altså kan forklare den for nogen, der ikke har hørt den før?

Den lyder så rigtig, så *progressiv*; men hvis du mener, du *forstår* den, er det rimeligvis, fordi du har misforstået den.

Abstrakt teori

Sætningen er et typisk eksempel på det, man kalder »*abstrakt teori*«, d.v.s. teoretiske spekulationer, der bevæger sig i rene abstraktioner som »det personlige« og »det politiske« uden nogen forbindelse med praktiske realiteter. Alligevel giver de det udseende af, at de formidler en eller anden form for viden eller erfaring eller indsigt.

Abstrakte teorier har ikke nogen mening i sig selv. Det får de først, når man sætter et eller andet *konkret* i stedet for abstraktionerne. Før man gør det, er der over hovedet ikke noget at forstå, men kun noget at misforstå, når man prøver at få sætningen til at sige noget i sig selv.

Hvis vi indsætter noget konkret, kan vi selvfølgelig få alle mulige sætninger ud af det, alt efter hvad vi sætter ind. Nogle af dem er rigtige og andre bare rent vrøvl.

Selvfulgelig kan vi sætte noget ind, som giver en rimelig mening, f.eks. »mine seksuelle ønsker« for »det personlige«, »magtfordelingen i samfundet« for »det politiske« og »påvirker hinanden« for »kan ikke adskilles«. Det er ganske vist ikke særligt oplysende, men kunne dog sætte nogle undersøgelser i gang.

Men det er normalt ikke det, vi sætter ind for abstraktionerne. Det kommer vi tilbage til.

Anarkisme og teori

Hvis det er rigtigt, som Helene Ellenbogen skriver, at »... navnlig anarkistiske kvinder havde kæmpet for dette ideal i hundrede år« (at det personlige var politisk og det politiske personligt), så må det i hvert fald have været, når de tog fri fra anarkismen, at de kæmpede denne kamp.

Anarkismen som sådan har ganske vist ikke taget stilling til selve denne sætning; men den har som noget meget centralt i sin tradition altid udtrykkeligt taget afstand fra *abstrakt teori*.

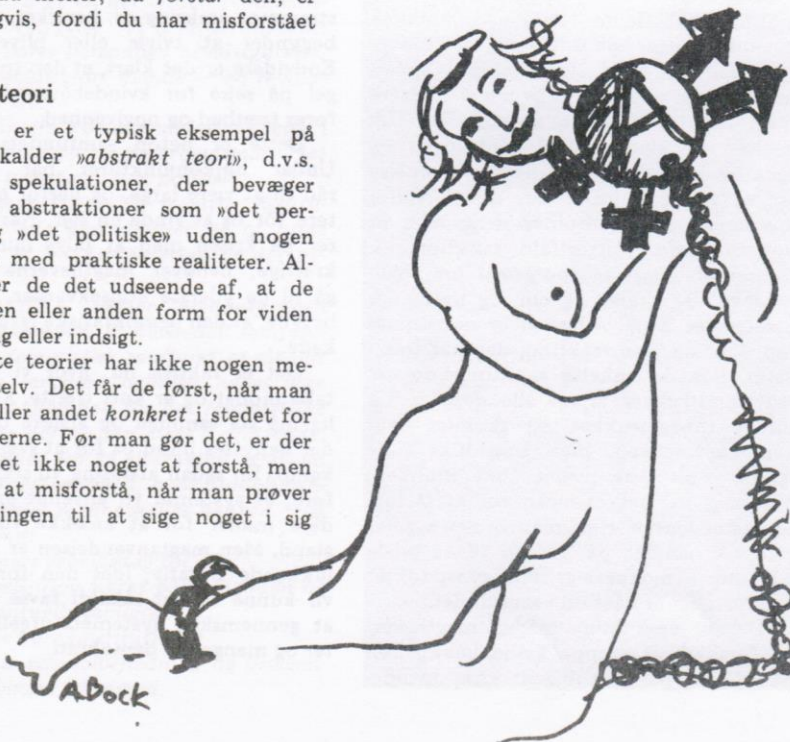
Netop for hundrede år siden var anarkister optaget af at skrive imod abstrakt teori; men det kan jo være lige meget med skriftsteder. Det vigtigste er, at vi forstår, hvorfor anarkisme og abstrakt teori må være dødsfjender.

Grunden er den ganske enkle, at abstrakt teori er det mest effektive og oftest benyttede *forførelsesmiddel*.

Alt hvad der hedder *ideologi* har som kerne et element af abstrakt teori, - og det gælder ikke bare de økonomiske og politiske dele af ideologierne. Det gælder i endnu højere grad de ideologiske teorier, som vil opstille normer for vore handlinger, og nok aller mest dem af dem, som vil blande sig i vores seksuelle adfærd.

Den slags teorier boltrer sig i abstraktioner omkring »normalitet« og knytter abstrakte normalitetsbegreber sammen med lige så abstrakte driftsbegreber, for så at servere det hele som en smuk sammenhængende lærebygning. Hvis man vil ulejlige sig med at læse de tekster hos Freud, hvor han gør rede for sine begreber, eller blot med at slå op i en ordbog i klinisk psykologi, vil man hurtigt opdage, at nogle af de vigtigste blandt dem er rene abstraktioner, ikke mindst selve *libidobegrebet*, som blot er en slags billedlig overførelse af fysikkens energibegreb til et område, hvor det ikke har blot skyggen af et reelt indhold.

Til vor ulykke har vi en næsten ubetingelig tilbøjelighed til at sluge abstrakte teorier råt, - og de, der vil fortolke dem for os ved at tillægge de abstrakte begreber en mening efter forgodtbefindende, har os i deres hule hånd. Det ser vi klart nok af den rolle, Freuds og andre abstrakte seksualteoretikers spekulationer har spillet for vores seksuelle undertrykkelse.

Derfor er anarkismens standpunkt til abstrakt teori konsekvent *negativ*, d.v.s. den går ud på, at sådanne teorier må pilles fra hinanden ved, at deres abstrakte karakter afsløres. Den går derimod *ikke* ud på, at de skal fordrives med nye abstrakte modteorier. Når det bliver klart, at de er hjernesvind, er deres tyranni brudt, og de falder af sig selv.

Og derfor har anarkismen selv ingen ideologi - heller ikke en »modideologi» til kapitalismen eller noget andet. Den har kun en målsætning, som forøvrigt er meget godt udtrykt i et citat fra »Liliths Manifest», der bringes af Helene Ellenbogen, og lyder: »Enhver skal have magt over sit eget liv, og ikke over andres».

Hvis man begynder at forføre andre med abstrakte teorier, får man magt over deres liv, og så lever man ikke op til anarkismens målsætning. Hvis du derfor hører nogen tale om »anarkistisk ideologi», så ved du, at han hører til de mange, der ikke har fået fat på, hvad anarkisme går ud på.

Sexuel frigørelse og anarkisme

For den, der arbejder for sexuel frigørelse, er anarkismen selvfølgelig et meget nærliggende ståsted. Som anarkist arbejder man da på at nedbryde de undertrykkende ideologier ved at afsløre dem som abstrakt spekulation.

Derimod giver man sig ikke af med at producere »anarkistisk ideologi» i form af abstrakte teorier om, at »det personlige er politisk og det politiske personligt».

Lad os engang se på, hvad der helt konkret sker, når man spreder sådan en ide.

De, der overhovedet gør et forsøg på at forstå den, d.v.s. give den et konkret indhold, plejer at indsætte »min oplevelse» for »det personlige», »samfundet» for »det politiske» og »må revolutioneres under et» for »kan ikke adskilles». Dermed får vi den velkendte utopiske holdning til frigørelse, der har været en ganske effektiv bremse på ungdomsoprørets forsøg på at ændre samfundet.

Ingen kan nemlig gøre sig nogen konkret forestilling om, hvordan sådan en dobbelt frigørelse skulle gribes an. I stedet gør man sig så nogle abstrakte forestillinger om sagen: man (f.eks. Marcuse og Wilh. Reich) samler noget stof hos Freud eller Hegel eller andre spekulative tænkere og laver smukke abstrakte teorier om spændingen mellem oplevelsen og samfundet.

Og dermed har man fået en effektiv bremse også på den seksuelle frigørelse og andre former for frigørelse af oplevelsen. Hele den flora af »frigørende seksualteorier», som er udsprunget af spekulationen om det personlige og det politiske som uadskillelige, er lutter forsøg på at erstatte det gamle abstrakte normalitetsbegreb med nye abstrakte - »alternative» - normalitetsbegreber, der kan bruges som »politisk våben». (Man taler af gode grunde ikke i de nye teorier om »normalitet», men hellere om »ægte», »frigjort» eller »genopdaget impuls» og lign., men realiteten er, at man søger at opstille nye for-

mer for seksualitet som »det *virkeligt* normale»).

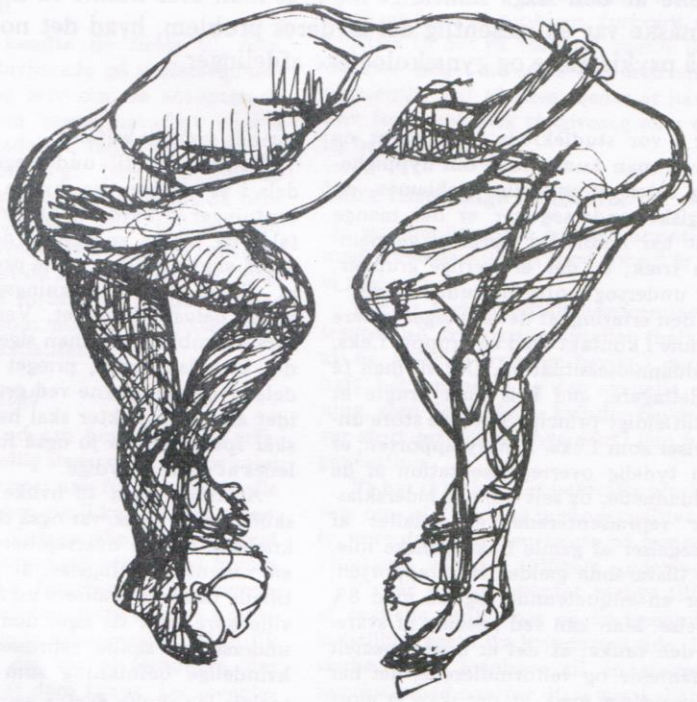
De er ikke mindre forførende, d.v.s. undertrykkende, end andre abstrakte teorier, og de har haft en klar tendens til at splitte den seksuelle frigørelsesbevægelse op i en mængde sekter, som hver for sig presser sine medlemmer - og helst også andre - til at efterleve en eller anden tilfældig form for »sexuel normalitet».

Hvis du vil antage anarkismens målsætning, altså »bestemme over dit eget liv og ikke over andres», så følger du i stedet dine egne seksuelle ønsker og lader andre om at følge deres. Du prøver ikke at leve op til andres »normalitetsbegreber»; men de prøver heller ikke at fremstille dine egne ønsker som »normale» og på den måde påtvinge andre dem.

Det, der kan forene anarkister i den seksuelle frigørelsesbevægelse, er ikke en

uden at forsyne den med en eller anden undskyldning i form af abstrakte principbetragtninger. Ingen tør være den første til at sige: »Jeg har lyst til at gå nøgen». I stedet siger vi: »Det er sundt at få lys og luft til kroppen» eller noget andet vovl. Og så håber vi at få nogle flere med på ideen, så vi kan dække os bag et fællesskab. Vi nægter med andre ord at bestemme over os selv, hvis vi ikke kan bestemme over andre også.

Derfor findes der i næsten al anarkistisk litteratur - når sandheden skal frem - spirer til ideologi. Man *begrunder* sin uvilje mod magtkoncentration i samfundet med betragtninger som: »Al magt korrupperer den, der har den» og så videre. For det første er det løgn, at magt altid korrupperer, og for det andet er det aldeles ligegyldigt, hvad magt gør eller ikke gør. Det er nok, at du ikke *øn-*

ideologi (som hurtigt splittes i nogle hundrede) men en *antiideologisk* holdning. Dens værdi som politisk våben består i, at den kan skyde ideologier i sæk ved at afsløre dem. Og uden ideologi på det seksuelle område vil der heller ikke være nogen sexuel undertrykkelse.

Anarkistisk bekendelse

Nu synes du måske, dette lyder lovlig enkelt. Det gør det nok også.

Det er nemlig uhyre svært at leve op til disse anarkistiske principper, - så svært, at der måske ikke eksisterer nogen helt virkelig anarkist af kød og blod.

Hvis vi har lyst til noget, der bare går den mindste smule ud over de rene vane-handlinger, kræver det af en eller anden grund et næsten overmenneskeligt mod at følge - eller bare indrømme - vores lyst

sker, at andre - det være sig korrupte eller ikke-korrupte - skal have magt over dig. Men det tør heller ikke anarkister normalt sige lige ud.

Og endnu sværere er det at stå ved sine seksuelle ønsker, hvis man ikke har Freud at holde i hånden - og helst Reich at holde i den anden hånd.

De barske realiteter er bare, at hvis vi ikke på en eller anden måde får lært os at stå ved vore ønsker uden at begrunde dem, - så får den seksuelle undertrykkelse aldrig ende. Den antager bare hele tiden nye former.

Holger Tillisch

40-ÅRIGE KVINDERS SEKSUALITET

Det spørgsmål får man tit og ofte anledning til at stille sig, når man f.eks. arbejder som læge og med jævne mellemrum af patienterne bliver spurgt: "Er det og det normalt?" eller "Er det jeg gør mon unormalt?"

Vi er 4 kvindelige læger, som for 3 år siden fandt sammen i en arbejdsgruppe, idet vi følte fælles irritation og afmagt overfor de seksuelle problemer, man bliver stillet overfor, hvor patienterne mere eller mindre indpakket præsenterer dem. Det blev hurtigt vor erfaring, at der ofte blev talt udenom og dermed ikke blev taget stilling til, hvad patienterne forsøgte at fortælle af den slags samtidigt med, at man ofte kunne få indtryk af, at det måske var en væsentlig del af deres problem, hvad det nok ofte også var på psykiatriske og gynækologiske afdelinger.

Vi har i vor studiekreds interesseret os for, hvad man kunne læse om hyppigheden og arten af seksuelle problemer, og sexologiske undersøgelser er der mange af. Det har imidlertid været et gennemgående træk, at det er særlige grupper, der er undersøgt, ofte højtuddannede — ud fra den erfaring, at det er meget lettere at komme i kontakt med en gruppe, f.eks. i en uddannelsessituation. Der vil man få flere deltagere, end hvis man brugte et mere tilfældigt princip. Selv i de store undersøgelser som f.eks. Kinseyrapporten, er der en tydelig overrepræsentation af de højtuddannede, og selv om alle aldersklasser er repræsenterede, er antallet af undersøgelser af gamle f.eks. ganske lille. Noget tilsvarende gælder Hite-rapporten, som er en enqueteundersøgelse med 3% besvarelse. Man kan ved læsning af svarene få den tanke, at det er nogle specielt veluddannede og velformulerede, der har svaret samtidig med, at der ikke er gjort noget forsøg på analyse af deltagernes sociale baggrund.

Den nyeste danske undersøgelse, der handler om kvinders seksualitet, er Kirsten Aukens disputats fra 1953: "Unge kvinders seksuelle adfærd". Der er et bredt udsnit af den kvindelige befolkning i interviewet i alderen mellem 20 og 53 år af en undersøger, med et meget langvarigt og indgående interview. Denne undersøgelse er den mest aktuelle, hvad danske forhold angår, og da vi i arbejdsgruppen bestemte os for at søge at gennemføre en undersøgelse, brugte vi selv Kirsten Aukens arbejde som model. Når vi udelukkende har undersøgt kvinder, skyldes det dels, at undersøgelser om kvinder er sjældnere end om mænd, og iøvrigt ofte er skrevet af mænd, dels at vi selv er kvinder og mener at kunne gennemføre et bedre og mere varieret interview med en kønsfælle. Dermed er ikke sagt, at der ikke også mangler undersøgelser over

mænds seksuelle adfærd.

Forarbejdet til undersøgelsen bestod dels i at klargøre sig, hvilke forhåndsforventninger vi havde til undersøgelsens udfald, og hvilke spørgsmål der som følge deraf skulle stilles — dels problemet med at finde den befolkningsgruppe, som bedst belyste formålet. Vedrørende det første problem må man sige, at forarbejdet blev langvarigt, præget både af fordelene og ulemperne ved gruppearbejdet, idet alle synspunkter skal høres, samtidig skal spørgsmålene jo også formuleres, således at de er entydige.

At finde frem til hvilke kvinder, der skulle undersøges, var også tidsrøvende og krævede mange overvejelser, idet det var en væsentlig betingelse, at vi ville kunne tillade os at generalisere ud fra de fund, vi ville gøre. Det vil sige: den stikprøve, vi undersøgte, skulle repræsentere landets kvindelige befolkning som helhed. Alle sociale lag skulle derfor være repræsenterede på samme måde, som de er i befolkningen, og endelig skulle undersøgelsen gerne under ideelle forhold være geografisk ("miljømæssigt") repræsentativ.

Vore forventninger

På forhånd nedskrev vi de forventninger, vi havde til undersøgelsen. Vi troede, at:

1. den seksuelle adfærd havde ændret sig i løbet af de sidste 30 år i retning af større frihed og tolerance, men vi gik samtidig ud fra, at denne ændring fortrinsvis var sket i de højere sociale lag.
2. Vi ventede at finde en høj hyppighed af seksuelle problemer og ringe mulighed for at blive hjulpet med dem.
3. Vi havde forventet en ringe viden om kvindens anatomi og fysiologi trods et større undervisningstilbud nu end tidligere.
4. Vi har forventet, at kvindens orgasme er et meget sammensat begreb og

5. Vi har endelig forventet, at kvindelig homosexualitet er forøget i forhold til tidligere.

Undersøgelserne

Til belysning af disse forventninger har vi lavet 2 undersøgelser, den ene talmæssigt stor og med en aldersgruppe, den anden talmæssigt lille med belysning af særlige grupper seksualitet, dels gamle kvinder, dels kvinder med kroniske underlivssmerter og dels kvinder fra de laveste sociale lag.

Disse tre sidste grupper har vi undersøgt, fordi de i tidligere undersøgelser er mangelfuldt eller slet ikke belyst. Denne sidste undersøgelse er foretaget i en københavnsk praksis, således at kvinder, der kom hos en praktiserende læge, og som opfyldte bestemte kriterier, blev anmodet om at deltage i et interview med en kvindelig læge (en fra arbejdsgruppen), og interviewet har herefter fundet sted, eller afslaget er taget til følge, i de fleste tilfælde med oplysning om grunden. Denne undersøgelse, der fandt sted i almen praksis, omfattede ialt 60 kvinder, og resultater herfra vil ikke blive refereret i denne artikel.

Den førstnævnte undersøgelse drejer sig om interviews af 225 40-årige kvinder, som deltog i en helbredsundersøgelse, og som indvilgede i at deltage i sexologisk interview efter gennemført helbredsundersøgelse. Disse kvinder udgør et socialt repræsentativt udsnit af den 40-årige befolkning og opfylder således betingelsen om den sociale repræsentativitet. Derimod opfyldte de ikke betingelsen om "miljømæssigt" repræsentativitet, idet det var beboere i forskellige udvalgte forstadskommuner i København. 96% af de adspurgte kvinder deltog i interviewet. I det lille frafald, der har været, har begrundelsen for afslaget for halvdelen vedkommende været uvilje mod emnet.

De kvinder, der er sexologisk interviewet, er forinden helbredsundersøgt, har været til social/psykiatrisk interview, og de nuværende og tidligere sociale forhold er belyst.

Spørgeskemaet

De spørgsmål, der blev stillet, blev stillet til alle, og det sexologiske spørgeskema omfatter følgende hovedemner:

Sexuel opdragelse og oplysning, menstruation og viden herom, det første seksuelle forhold, de følgende seksuelle forhold, orgasme, masturbation, homosexualitet, kommunikation på det seksuelle om-

råde samt holdninger i forskellige henseender, til klimakteriet, til seksualliv i alderdommen, til utroskab, pornografi og seksuelle minoriteter samt afsnit som seksuelle problemer. Fødsler, graviditet, antikonception og underlivssygdomme er ligeledes belyst.

SVARENE

Resultaterne, vi har fået, er meget omfattende, og bearbejdningen er endnu ikke tilendebragt. Men nogle hovedresultater fra de enkelte afsnit kan fremhæves:

Det var karakteristisk, at næsten alle de interviewede kvinder var opvokset under forhold, hvor seksuelle emner ikke omtaltes, mange anså det for at være en egentlig tabuholdning. Den viden, kvinderne har haft som børn, har de som oftest fået fra kammerater, og de anså den selv for meget mangelfuld. 1/3 af kvinderne vidste ikke, at de skulle have menstruation og reagerede med forskellige grader af forskrækkelse på den første menstruation. Et stort antal vidste nu som voksne meget lidt om, hvad menstruation egentlig er for noget, en viden det vel idag er muligt at skaffe sig, hvis man ønsker det. Det fremgik imidlertid tydeligt, at mange kvinder stadig havde en afstandtagende holdning til denne biologiske funktion, og noget tilsvarende afspejlede sig også i deres holdning til deres egen krop i form af manglende accept og klicheagtige svar på spørgsmålet: Hvordan ser en idealkvinde ud set med dine øjne? De hyppigste svar var meget ensartede i deres indhold, noget med at være slank og velsoigneret med håret i en pæn frisure.

Om kvindernes seksuelle adfærd nu og tidligere har vi en beretning om det første seksuelle forhold, som for de flestes vedkommende var noget forholdsvis velovervejet. De havde kendt partneren i nogle måneder og "gik sammen" eller var forlovede. Over halvdelen af kvinderne giftede sig med deres første seksuelle partner, 1/3 af dem er stadig gift med deres første og eneste partner. Vi har også spurgt om reaktionen på deres første forhold. En væsentlig del siger, at det ikke gjorde noget særligt indtryk. Her må man vist tage i betragtning, at de fortæller om noget, som ligger 20-22 år tilbage i tiden. Derimod husker en del det som noget meget ubehageligt, og næsten alle finder, at det var partnere, der tog initiativet.

Den konformitet, som har præget det første forhold, fortsætter for flertallets vedkommende i deres senere liv. Variationer i seksual-livet i form af brug af hjælpemidler og sadomasochistiske praktikker er sjældne, mens orale praktikker er mere hyppige, men næsten halvdelen af de interviewede har ikke prøvet nogen variationer af den art.

Vi har prøvet at få rede på begrebet libido (sexuel lyst), at få en beskrivelse af, hvornår kvinden spontant føler lyst til sexuel aktivitet, og mange kendte til at have svingende lyst i menstruationscyklus' forløb, ofte på tidspunkter, som ikke er biologisk hensigtsmæssige, f.eks. lige før, under og efter menstruationen. Mange kendte til at have lyst på "ubelej-

lige" tidspunkter af dagen, og mange viste irritation over de krav, der kan stilles om, at man skal have lyst nøjagtig ved sengetid efter sidste TV-avis.

Orgasme

Vi har spurgt meget ud om orgasme, om kvinderne kendte til begrebet, hvordan de beskrev det og oplevede det. Vi har fået meget varierede svar. Næsten alle var i stand til at få orgasme, og flertallet fik orgasme ved samliv, kun ganske få fik det ikke ved samleje. Det var karakteristisk, at det var vanskeligt at finde ord for følelsen — danskere giver sig jo ikke meget af med at tale om følelser, og mange havde ikke talt om dette med andre før, ej heller med deres partner.

Mange havde simuleret en orgasme på et tidspunkt, og der var det gennemgående, at det var p.g.r.a. manden, enten for at glæde ham eller for at undgå hans irritation.

Masturbation

Masturbation kendte de fleste til, men meget få masturberede på undersøgelsestidspunktet, og selv om de accepterede fænomenet som noget naturligt eller i hvert fald uskadeligt, fandt de det åbenbart ikke nødvendigt. Den orgasme, de opnåede ved masturbation, fandt de ofte var mere intens end ved samleje, men mange fremhævede, at det var en tom fornemmelse, og at de foretrak samleje. Nogle få anså det fortsat for skadeligt eller farligt, f.eks. som noget, der måske kan føre til homosexualitet.

Homosexualitet

Vi har spurgt ud om homoseksuelle erfaringer af forskellig slags, og et større antal har i deres liv været ude for homoseksuelle tilnærmelser, som de ikke selv har reageret seksuelt på. Kun ganske få havde givet sig af med homoseksuel petting og homoseksuelle forhold, fortrinsvis som eksperimenter. Ingen af dem følte sig som homoseksuel eller levede homoseksuelt. Man fik indtryk af, at det var et fænomen, der stod de fleste af dem fjernt. De accepterede, at det fandtes, men der var en hyppig eftersætning — "bare de holder fingrene fra mig" — hvilket jo ikke tyder på en egentlig tolerance.

Klimakteriet

Vi har spurgt om kvindernes holdninger i forskellige henseender, f.eks. om, hvordan de forestiller sig klimakteriet, og det har været gennemgående træk, at forventningerne har haft sammenhæng med, hvordan den enkelte kvindes moder er kommet igennem denne alder, som om det skulle være noget arveligt. Det er meget få, der forventer at skulle få det meget dårligt, og der har været udtrykt formodninger om, at man jo nok skulle kunne få en eller anden hormonkur, som ville kunne hjælpe. Vi har spurgt, hvordan de forestiller sig seksuallivet i alderdommen, og et flertal har ment, at det var en funktion, der fortsatte livet ud, medmindre der stødte sygdom til.

Pornografi for mænd

Vi har spurgt om holdningen til pornografi, og det var et hyppigt svar, at det var noget, som var lavet til mænd. Det var ganske få, der brugte det som stimulus. Og vi har endelig spurgt til holdningen til seksuelle mindretal, hvor det var den mest almindelige opfattelse, at sådan noget som exhibitionisme opfattes som harmløst og uskadeligt, eventuelt som en slags sygdom. Derimod syntes de, at seksuelle handlinger, der indeholdt et overgreb, særligt hvis dette overgreb gik ud over et barn, var perverst eller afvigende.

Sexuelle problemer?

Vi har endelig spurgt, om kvinden syntes, at hun på tidspunktet for undersøgelsen havde et seksuelt problem, og det har 1/3 af dem sagt ja til. Det almindeligste var forskel i behov parterne imellem, eller at forholdet var blevet for vaneagtigt og fantasiløst. Mange af de kvinder, der sagde ja til at have et problem, forholdt sig nihilistisk til det på forhånd, mente ikke at der var noget at stille op, men en ikke uvæsentlig del af dem mente at have behov for sexologisk rådgivning eller egentlig behandling.

Vore foreløbige resultater

De sammenligninger, vi har kunnet drage med Kirstens Aukens fund for 30 år siden er følgende:

Der er fortsat udtalt konformitet, bestrægtet ud fra partnerantallet (halvdelen af de 40-årige kvinder havde i deres liv haft 1-2 partnere) og den seksuelle oplysning, som de 40-årige kvinder havde fået, var stort set ligeså ringe som i den forrige generation.

Vi har ikke kunnet bekræfte vor hypotese om, at kvindelig homosexualitet skulle være forøget, den ligger på samme niveau som ved den tidligere undersøgelse.

Vi har fundet uventet mange tilfælde af seksuelle problemer og en pessimistisk indstilling hertil fra kvindernes side. Dette skulle gerne inspirere til en større opmærksomhed overfor disse vanskeligheder fra f.eks. lægers og andet sundhedspersonales side. Den mulighed, man for øjeblikket har for at blive hjulpet med et sexologisk problem indenfor den offentlige behandlingssektor, er mere end mangelfuld.

Som det fremgår, har vi ikke haft noget politisk sigte med denne undersøgelse. Vi har villet opnå en viden, som vi i høj grad har følt, at vi manglede, og som ikke forelå. Men ud af de mange oplysninger, vi har samlet, deriblandt alle oplysningerne om interviewpersonernes livsforhold har vi muligheder for at lave analyser, som kunne vise sociale årsagssammenhænge.

Karin Garde
Inge Lunde
Eva Fog
Gunvor Kramshøj

Faglig ligestillingsbevægelse mod sexism, racism, aldersisme

Faglig ligestillingsbevægelse er en gruppe fagligt organiserede, som forsøger at danne en landsdækkende seksualpolitisk faglig bevægelse for at gi' seksualkampen noget af den magt bag kravene som den hidtil har måttet undvære. Ligeledes må arbejdspladserne betragtes som de sidste og mest svære anti-homoseksuelle bastioner at nå ind til og vinde over på seksualkampens side.

Vores vigtigste opgave lige nu er at offentliggøre Lesbisk Bevægelses interviews om hvordan det er at være undertrykt på arbejdspladsen p.g.a. seksualitet. Det er et samarbejde vi har haft med Lesbisk Bevæ-

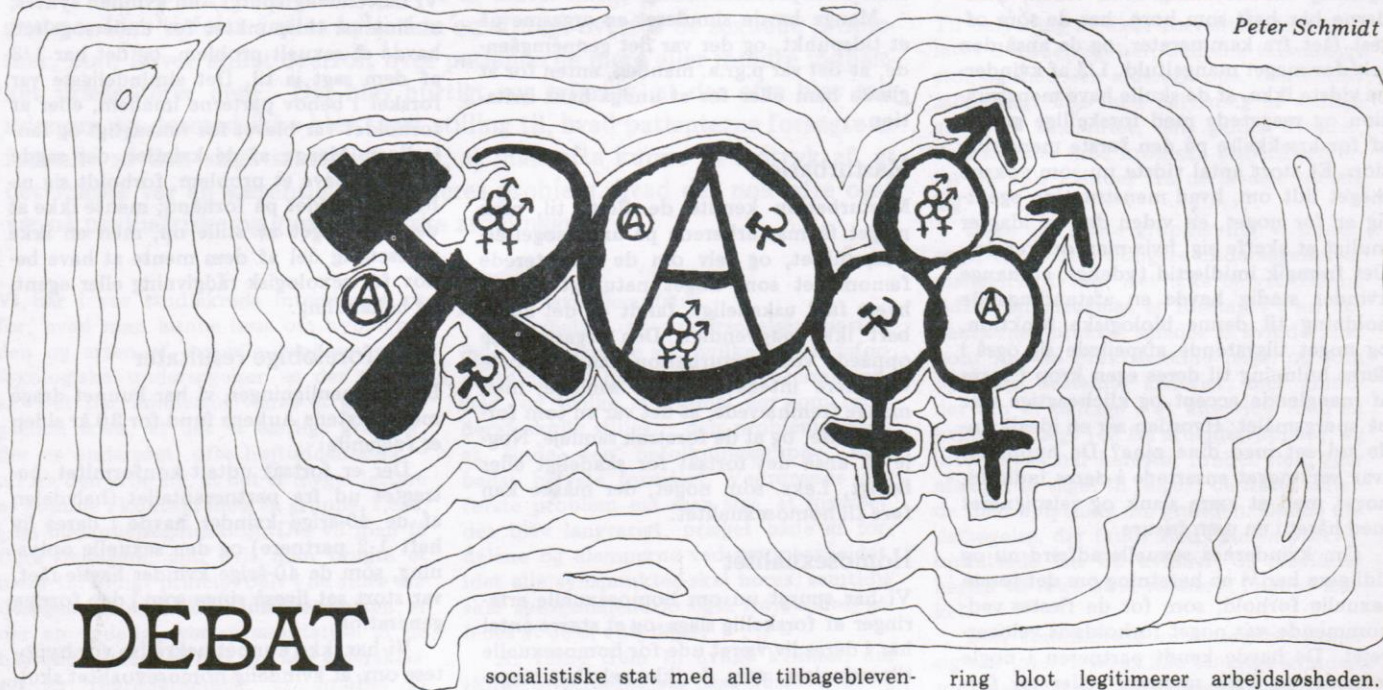
gelse i længere tid. Hvis det viser sig at disse interviews censureres i de pågældende kvinders organisationers fagblade, kan vi med rette anklage bladene for seksualracisme, dvs. diskriminering p.g.a. seksualitet. Dette vil yderligere bevise behovet for et overenskomstforbud mod diskriminering. I interview'ene tager Lesbisk Bevægelse stilling til postarbejdernes antidiskriminations overenskomstkrav og dermed indgår disse i en to-årig lang seksualpolitisk debat i fagbevægelsens lokale fagforeninger, som vi nu er igang med at starte.

Det skulle gerne ske i så tæt et samarbejde som muligt med de seksual- og kønspolitiske bevægelser, som f.eks. For-

bundet af 48's landsorganisation, BBF, LB, Rødstrømperne, mandebevægelsen, Thilderne, SF-kvindegrupperne, bladet Seksualpolitik, osv.

Vores minimumsgrundlag for tilslutning til bevægelsen er de seksualpolitiske hovedpunkter, postarbejdernes seksualpolitiske overenskomstkrav (trykt i sidste nummer af Seksualpolitik), og en kønskoteringsordning vi først nu skal til at udarbejde. Hvis du har lyst til at være med til at udarbejde disse ting og vil være med i denne permanente og landsdækkende bevægelse kan du kontakte os på følgende adresse: Faglig ligestillingsbevægelse mod sexism, racism, aldersisme, Studiestræde 18, 1544 Kbh. K.

Peter Schmidt

DEBAT

Seksualpolitiske hovedpunkter - en kommentar

Jeg hører til den gruppe af Seksualpolitikens læsere, der altid venter forventningsfuldt på at modtage de nye numre af bladet. Jeg blev heller ikke skuffet med sidste nummer. Det bliver bedre og bedre. Blev endelig ved med det!

Samtidig med at jeg synes dette, ønsker jeg at fremlægge nogle forslag i håb om endnu flere forbedringer:

I skriver, at frigørelsen først endelig kan realiseres i et fuldt udviklet socialistisk samfund. Men det socialistiske samfund har stadig en stat, omend en socialistisk stat. Og en stat er altid et redskab for en klasse over en anden klasse. Derfor er der også klasser i det socialistiske samfund, og så længe der eksisterer klasser, kan der naturligvis ikke blive tale om seksuel og følelsesmæssig frigørelse.

Jeg mener, at fuldstændig seksuel frigørelse først kan opstå i samfundet efter det socialistiske, dvs. det anarkistiske-kommunistiske, som er det statsløse og klasseløse samfund. Det anarkistiske-kommunistiske samfund opstår på bekostning af og på ødelæggelsen af den

socialistiske stat med alle tilbageblevne klasser. Ligeledes mener jeg, at det først bliver i det anarkistiske-kommunistiske samfund, efter socialismen, at kønsklasserne helt, såvel som alle økonomiske klasser vil forsvinde totalt. Socialismen kan derfor ikke frigøre seksualiteten og følelserne uden, at staten og alle klasser knuses samtidig. Når dette sker, har man ikke socialisme, men anarkisme-kommunisme. Hvis dette er korrekt, er det misvisende at bilde læserne ind, at den totale seksualrevolution kan finde sted under socialismen. Jeg synes, I skal tilføje de seksualpolitiske hovedpunkter begrebet »det anarkistiske-kommunistiske samfund« istedet for kun det socialistiske.

Kønskotering

Jeg mener, det er fatalt for hele seksualkampen (køns-magtkampen) ikke at kræve kønskoteringer nu og hele vejen igennem til den endelige frigørelse. Jeg tænker på alle traditionelle mandeområder, som mandsdominerede partier, fagforeninger og arbejdspladser. Det kan ikke være meningen, at seksualkampen, som også har noget med køns-magtrelationer at gøre, skal gå i baglås, fordi den marxistiske venstrefløj mener, at kønskvote-

ring blot legitimerer arbejdsløsheden. Denne reaktion afspejler blot mandevestrefløjens traditionelle holdning til kvinder. Jeg mener I skal have kønskoteringer med i hovedpunkterne. Det hører, efter min mening, til noget af det mest fundamentale ved kønskampen, hvis vi ikke skal ende i den rene reformisme uden udsigt til kønsrevolutionen!!

Adresser

Det er godt og væsentligt, at I bringer relevante og brugbare adresser til brug i seksualkampen. Her vil jeg blot foreslå, at I roterer listerne, så det ikke altid er Lesbisk Bevægelse, der står nederst, eller at det altid er de samme, der står forrest i redaktionslisten. I kan komme helt op på dupperne ved at lave runder lige som i kvinde-/mandebevægelsen.

Jeg synes ikke, at I skal bagatelisere denne runde- eller rotationsform ved at sige, at det er ligemeget. Når disse ting ikke skifter, risikerer vi blot, at der opstår nogle ubevidste holdninger til, hvilke grupper (personer), der er de vigtigste!

Seksualanarkistisk-kommunistisk hilsen
Peter Schmidt